

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta
Ústav politologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Adéla Štancová

**Zahraniční politika ČLR v zemích postkomunistické
Evropy**

Chinese Foreign Policy in European Post-Communist States

Chyňava, 2019

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Slačálek, PhD.

Abstrakt: Bakalářská práce se zaměří na vztahy Čínské lidové republiky se státy postkomunistické Evropy v době Xi Jinpingovy vlády, kdy se Čína snaží přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení na mezinárodní úrovni. Práce vyjde z diskuse různých přístupů k tomu, o jaké pojetí moci a mocenské cíle v čínském případě jde (jedná se o dominanci, hegemickou moc, anebo o nějaké nové pojetí moci popsitelné spíše pomocí rekonstrukce některých čínských tradic, a ne standardním, a tedy nutně západostředním jazykem teorií mezinárodních vztahů). Bude se zabývat otázkou, jaké jsou důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy, je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná, či jaké jsou důvody, které vedly k naplnění či nenaplnění jejích cílů. Za účelem zodpovězení těchto otázek budou v práci analyzovány specifické způsoby, kterými Čína prosazuje svůj vliv v rámci regionální iniciativy 1+16 a rekonstruováno čínské pojetí moci. Pro detailnější pohled a analýzu konkrétních faktorů na úrovni jednotlivých zemí budou součástí práce případové studie tří států postkomunistické Evropy – České republiky, Maďarska a Polska.

Klíčová slova: ČLR; čínská zahraniční politika; iniciativa 1+16; střední Evropa

Abstract: This paper analyzes China and European postcommunist states relations in Xi Jinping's era. This era is specific in Chinese attempts to resolve its economic position into an international power position. This paper discusses various approaches to Chinese goals and power concepts. Examines if it is a domination or hegemony concept, or a new power concept which can be described only by reconstruction of Chinese traditions. The main issues of this paper are Chinese reasons of interest in European postcommunist states, success of its foreign policy goals in this area and reasons which led to either failing or success of its goals. To answer these issues will be analyzed specific methods of promoting Chinese influence in 16+1 initiative and also will be reconstructed Chinese power concept. To analyze specific factors in individual states this paper includes a case study of three European postcommunist states – Czech Republic, Hungary and Poland.

Key words: PRC; Chinese foreign policy; 1+16 initiative; central Europe

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zahraniční politiky ČLR v zemích postkomunistické Evropy“ vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

.....

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucímu bakalářské práce PhDr. Ondřeji Slačálkovi PhD., hlavně za jeho trpělivost a čas, odborné vedení, podnětní návrhy i věcné připomínky.

Obsah

ÚVOD	6
ČÍNSKÁ MOC	10
AMBICE A MOC ČÍNY ZA XI JINPINGA	10
„ČÍNSKÝ SEN“ JAKO CÍL.....	13
EKONOMICKÝ RŮST	19
ZAHRANIČNÍ POLITIKA ČLR	21
<i>Kdo vytváří zahraniční politiku v ČLR</i>	21
<i>Výzkum mezinárodních vztahů v ČLR</i>	22
TRANSFORMACE	24
STRATEGIE V RÁMCI REGIONÁLNÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKY	25
<i>Propaganda</i>	26
STANOVENÍ BODŮ ANALÝZY	27
OTÁZKA	27
VYMEZENÍ ÚZEMÍ PRO ANALÝZU	27
ZKOUMANÉ FAKTORY	28
ANALÝZA	29
FAKTOR: VYTVÁŘENÍ REGIONÁLNÍCH USKUPENÍ ZAHRNÚJÍCÍ STÁTY POSTKOMUNISTICKÉ EVROPY.....	29
INICIATIVA 16+1	29
PŘÍPADOVÁ STUDIE.....	31
ČESKÁ REPUBLIKA.....	33
<i>Vytváření bilaterálních smluv a memorand</i>	33
<i>Využívání ekonomických prostředků</i>	33
<i>Výsledky</i>	36
MAĎARSKO	38
<i>Vytváření bilaterálních smluv a memorand</i>	38
<i>Využívání ekonomických prostředků</i>	38
<i>Propaganda ČLR na konkrétním území</i>	40
<i>Výsledky</i>	40
POLSKO.....	42
<i>Vytváření bilaterálních smluv a memorand</i>	42
<i>Využívání ekonomických prostředků</i>	43
<i>Propaganda ČLR na konkrétním území</i>	44
<i>Realita</i>	45
POROVNÁNÍ	46
<i>Podíl investic přicházejících z EU a Číny</i>	46
<i>Výsledky čínské politiky</i>	47
ZÁVĚR	50
BIBLIOGRAFIE	55

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou vztahy Čínské lidové republiky se zeměmi postkomunistické Evropy v době, kdy se na mezinárodní úrovni snaží Čína přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení. Tato doba nastává v roce 2012, kdy se Xi Jinping stává generálním tajemníkem a o čtyři měsíce později i prezidentem Čínské lidové republiky. Se Xi Jinpingovým nástupem se Čína ocitá v nové éře. Která je specifická ekonomickou silou a snahou této ekonomické síly využít pro mocenské postavení. Téma zahraniční politiky ČLR je v poslední době v důsledku jejího ekonomického růstu velmi probírané. Tato práce se zaměří především na její snahy o získání mocenského postavení. Využije k tomu stoupajícího čínského zájmu o země postkomunistické Evropy, důsledkem kterého ustanovila iniciativu 16+1. Pomocí rekonstrukce současného čínského pojetí moci zjistí, o jaké pojetí moci a mocenské cíle se v jejím případě jedná.

Podnětem pro geografické vymezení této práce na region postkomunistické Evropy je samotné vytvoření iniciativy 16+1, která státy bývalého východního bloku zahrnuje. Nabízí se totiž otázka, co vytvořením této iniciativy ČLR sleduje. Mimo to jsou ale důvodem i nedávné změny v domácích politikách těchto států – konkrétně v České republice, Maďarsku a Polsku. Tyto státy současně sblížují jejich pozice ve středu Evropy a členství ve Visegrádské skupině. Většina států iniciativy 16+1 jsou členy Evropské unie. Tato práce vychází z hypotézy, že se Čína ve své snaze o mocenské postavení na mezinárodní úrovni snaží pomocí svého stabilního ekonomického růstu získat vliv na tomto území.

Výzkumnou otázkou je, jaké jsou důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy, je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná, a co vedlo k naplnění či nenaplnění jejích cílů. Tato práce nezkoumá pouze otázku, zda je iniciativa 16+1 ve státech postkomunistické Evropy úspěšná. Odvívá se od samotných cílů zahraniční politiky, zkoumá jestli, je v těchto plánech a cílech úspěšná. Tyto cíle budou popsány na základě rekonstrukce čínské moci.

Jako metodologický přístup pro tuto práci byla zvolena případová studie. Vzhledem k rozsahu práce se analýza se bude zabývat pouze třemi státy postkomunistické Evropy: Českou republikou, Maďarskem a Polskem. Tato případová studie má za cíl analyzovat konkrétní

faktory čínské zahraniční politiky na úrovni jednotlivých zemí. Faktory zahrnují dynamiku bilaterálních vztahů a strategických partnerství (vnímání ČLR v daném státu, přísliby čínských investic a poté jejich reálný objem, bezpečnostní rizika a výsledky jejich spolupráce).

Tato práce vychází z hypotézy se kterou pracuje Graham Allison v knize *Osudová past*, že ČLR usiluje o to, aby svou stoupající mocenskou pozici přeložila do mocenského postavení na mezinárodní úrovni. K zjištění o jakou pozici se jedná - zda je to hegemonická moc, dominance či jiné pojetí moci bude primárním zdrojem kniha Davida Shambaugh *The China reader: Rising power* z roku 2016. Graham Allison i Michael Pillsbury ve svých knihách tvrdí, že k dosažení cíle ČLR je nutné, aby nahradit dosavadního hegemonu. K tomu musí využít různých strategií. K popsání těchto strategií bude primárně využita kniha Michaela Pillsburyho *The Hundred-Year Maraton* z roku 2016.

Tato práce primárně pracuje již se zmíněnou knihou *Osudová past* Grahama Allisona. Ten ve své knize vychází z toho, že se Čína ve svém mocenském boji snaží nahradit stávajícího hegemonu USA. Nicméně i tato kniha naráží na své limity. Ty se nachází v příliš nekritickém přístupu autora k Číně, který je vidět například v nekritickém využívání statistik o čínském růstu, které se později ukázaly jako zfalšované. Pro popis zahraniční politiky Číny využívám primárně knihu Davida Shambaugh *The China reader: Rising power*, která navazuje na jeho knihu z roku 2012 *China goes global. Rising power* na základě výzkumu založeném na stejných faktorech zjišťuje že dochází na Xi Jinpinga k transformaci čínské zahraniční politiky v důsledku jeho ambic. Pro popis čínské strategie jsem zvolila knihu Michaela Pillsburyho *The Hundered-Year Marathon*. Pro kritický pohled na současný čínský systém a jako protiváha k Allisonovovu nekritickému přístupu, bylo využito knihy od Stein Ringena *Perfertní diktatura*. K analýze jednotlivých zemí bylo využito zdrojů regionálních výzkumníků. Pro analýzu České republiky bylo využito z větší části policy paperů od Rudolfa Fürsta a Ivany Karáskové. Pro analýzu Maďarska bylo využito primárně analýz od Tamase Matury. Pro analýzu Polska bylo využito výzkumu Richarda Turczányiho a Lukasje Sareka. Přístup těchto autorů k Číně je povětšinou kritický.

V této práci je pro větší srozumitelnost v čínských jménech a pojmech použita mezinárodní transkripce *Pinyin* namísto českého přepisu Oldřicha Švarného. U názvů měst a míst byly ponechány jejich ustálené formy.

Struktura práce

V první kapitole s názvem *Čínská moc; Ambice a moc Čína za Xi Jinpinga* se zabývám vlivem Xi Jinpinga na politiku ČLR a důvody, proč to byla zrovna jeho politika, kterou považují za určující pro změnu čínské zahraniční politiky. Dále se zabývám důležitými milníky v čínské historii, jako je období Válčících států, události po pádu císařství a vláda komunistické strany za Mao Zedonga. Tyto události jsou pro pochopení dnešních čínských ambic určující, protože začaly formovat čínskou nacionální identitu a ideály. Pro boj o mocenské postavení si Čína vytvořila vlastní identitu, která je postavena na nacionalismu, pramenícího z její „bohaté historie.“ V rámci popsání čínského cíle se dostávám v rámci této kapitoly k pojmu „*Čínský sen*“. Tento Xi Jinpingův koncept má odhalit o jaké cíle ve skutečnosti Číně jde a jaké k tomu využije strategie.

V další kapitole s názvem *Ekonomický růst* popíšu cestu Číny od chudé země zničené živelnou politikou Mao Zedonga, přes cestu otevírání a západního směřování Deng Xiaopinga. Tato kapitola má za cíl ukázat, jak rychle je Čína schopna dosáhnout svých plánů v rámci získání velikosti a uskutečňování vize Čínského snu. Ukazuje, že Čína dosáhla nebývalého ekonomického, ale i vojenského růstu. Což nás přesvědčí o tom, že její nástup mezi světové velmoci je postaven hlavně na její ekonomice.

V kapitole *Zahraniční politika ČLR* popíšu tradice čínského výzkumu mezinárodních vztahů od realistů po novodobé globalisty. Budu se věnovat aktérům čínské zahraniční politiky, vztahům Číny s EU, které jsou pro další analýzu důležité. Popíšu také nejsilnější nástroje čínské zahraniční politiky mezi které patří propaganda pomocí médií a vzdělávací instituce, které se nazývají Konfuciovy instituty.

V kapitole *Postkomunistická Evropa* popíšu stručně historické vztahy Číny se státy postkomunistické Evropy. Poté navážu na novodobou spolupráci těchto států s ČLR, která je zaštitěna iniciativou 16+1. Poté práce naváže na analýzu tří států postkomunistické Evropy: České republiky, Maďarska a Polska. Analýza tyto státy bude na základě jednotlivých faktorů: postoji vůči Číně, zahraniční politice Číny vůči konkrétnímu státu, čínských příslibech, realitě a potencionálních bezpečnostních rizicích, které pomůžou odhalit, do jaké míry Čína využívá v daných státech problematických nástrojů k tomu, aby si zajistila mocenské postavení. Výsledky ukážou, zda byl způsob, jak Čína vedla v těchto státech svou zahraniční politiku

úspěšný, a podařilo se jí tak získat alespoň větší vliv. Porovnáním států se dozvíme celkové výsledky, které odhalí, jak si čínská zahraniční politika ve svých cílech vedla a zda byl záměr Číny skutečně omezit vliv EU a USA v daném území a pokud ano tak zda se jí to povedlo.

Čínská moc

Ambice a moc Číny za Xi Jinpinga

„Čína nechápe svoje postavení jako rostoucí velmoc, ale spíše jako velmoc, která se navrácí zpět na svou pozici.“ Kissinger, 2012

Tato kapitola se bude věnovat vlivu Xi Jinpinga na politiku ČLR a důvodům, proč to byla zrovna jeho politika, kterou považuju za určující pro změnu zahraniční politiky i se zeměmi postkomunistické Evropy. Počátkem je období od listopadu 2012 do března 2013, kdy byl Xi Jinping zvolen do funkce generálního tajemníka ÚV KSČ a prezidenta ČLR. S jeho nástupem se začalo hovořit o silné Xi Jinpingově autoritě, která později byla deklarována povýšením jeho ideologie na stejnou úroveň jako Mao Zedongovo myšlení a socialistická cesta. Základní ideologie ČLR zahrnuje několik konceptů. Počínaje marxismem-leninismem, na který navazuje Mao Zedongovo myšlení *Mao Zedong sixiang*, o úroveň níže postaveným učením Deng Xiaopinga *Deng Xiaoping lilun* doplněné o myšlení Tří zástupců Jiang Zemina *sange daibiao zhongyao sixiang* a koncept vědeckého rozvoje *kexue fazhan guan* Hu Jintaa. (Klimeš, 2017, s. 133)

Od Maovy smrti a konce kulturní revoluce uplynulo čtyřicet let, v té době byl rehabilitován i Deng Xiaoping, který se postupně dostal k moci. Čtyřicet let od začátku Dengových reforem, které změnily ČLR ze země málem nenávratně poškozenou Kulturní revolucí v zemi s tržní ekonomikou. Během Maovy vlády byl Deng Xiaoping dvakrát vysídlen na venkov mezi rolníky, poprvé v důsledku Velké proletářské kulturní revoluce, podruhé vinou Gangu čtyř. Podobný osud zažil i otec Xi Jinpinga, který se z postu šéfa stranické propagandy stal obětí jedné z kampaní Kulturní revoluce a taktéž byl i s rodinou vysídlen do nepříznivých podmínek venkova. Proto, když se roku 2012 dostává Xi k moci, objevují se v čínské společnosti očekávání liberalizace a lidských práv (kterých za Dengova režimu nebylo dosaženo, spíše naopak). Tato očekávání jsou motivována zkušeností Xi Jinpinga s Maovým tvrdým autoritářským režimem. (z přednášek Martina Hály)

Není však nutné dále zmiňovat, že tato očekávání nebyla naplněna. K žádné liberalizaci za Xiho éry prozatím nedošlo. Místo toho se změnilo Dengovo směřování politiky k Západu. Od nástupu Xi Jinpinga se v mnohem větší míře ve straně posílil vliv nacionalismu, leninismu

a ve společnosti byla utužena státní kontrola. (Ringen, 2018) Pohled na západní společnost se změnil, pro ČLR už není pozitivním vzorem, ale začíná být chápán jako archetyp zkaženého a zkorumpovaného světa. Od Xi Jinpingova zvolení došlo v ČLR k velkým změnám, ať je to opětovné zestátnování čínských firem, či centralizace a soustředění moci, která byla dříve v rukou mnoha členů politbyra. (Kopecký & Rezková, 2016)

K pochopení čínských ambic je zapotřebí ohlédnout se do čínské historie. Čínská historie je bohatá, a po její větší část byla Čína v asijském regionu hegemonem. S tím souvisí i čínské chápání okolního světa. Název Zhongguo – tedy Čína, nemá pouze jeden význam. Lze tento název chápat v překladu jako říše středu, říše podnebesí. Historicky v čínském chápání existují tendence dívat se na okolní civilizace říše jako barbarské či polobarbarské civilizace. (Allison, 2018) Toto nazírání na okolní civilizace mělo v období císařství dlouhou tradici. Čínská dominance v asijském regionu započala za dynastie Tang v 7. století n.l. Dlouhé období čínské nadvlády bylo ale vystřídáno stoletím ponižování.

Se vstupem do 19. století si s sebou Čína nesla status největší světové ekonomiky a vedoucí síly v oblasti technologie a veřejné správy. Zanedlouho ale přišlo století úpadku. Čína byla podrobena cizími mocnostmi, které si na jejím území zřídily kolonie a základny a ovládly většinu čínského zahraničního obchodu. Císařský režim se ke konci století zhroutil, centrální správa se rozpadla a Čína se ocitla v občanské válce. Velké části země se staly cílem invaze a okupace. Ztráta pozice velmoci a ztráta chápání Číny jako státu, který oprávněně stojí ve středu světa, nastaly bezprostředně po této katastrofě. Snaha znovuzískat svou pozici po tomto století ponižování, je zakořeněna v myslích Číňanů velmi hluboko. Tragédie století ponižování jim totiž ukázala, že jejich pozice ve středu světa není garantována, a že o tuto pozici musí neustále usilovat, a o svou sílu pečovat a chránit ji. K tomu mělo dojít v roce 1949, kdy Čínu ovládli komunisté v čele s Mao Zedongem. Ten toto vítězství revoluce považoval za počátek znovudobývání čínské pozice ve středu světa. Započala renesance národa. (Ringen, 2018, s. 19)

Dnešní vůdci jsou motivováni ještě dalšími problémy, které byly v ČLR způsobeny. Nepříjemnou vzpomínkou je Maova destruktivní politika. Od roku 1949 se ČLR opravdu dařilo znovunabývat na ekonomické síle. Avšak ne na dlouho. Maova politika Velkého skoku v letech 1958-1960 společně s Kulturní revolucí v letech 1966-1976 způsobila obrovskou chudobu a vyčerpání lidských sil, mimo jiné ale poškodila i samotné fungování politického zřízení a systému. V počátcích vzniku ČLR fungovalo rozhodování ve Straně na debatách členů strany

u „kulatého stolu“, ke kterým se Mao při svém rozhodování obracel. Postupně ale Maova zvyšující se paranoia způsobila, že veškerou moc soustředil pouze u sebe. Jeho svrchovaná absolutní autorita způsobila, že lid byl fanatizován jeho výroky, a ostatní straníční činitelé byli postupně, v lepším případě, vysídlováni na venkov. Tato zkušenost ukázala, že státostrana má schopnost sebestrukce. Následující vůdci proto, poučení těmito událostmi, do procedur státostrany a systému moci zahrnuli ochranu před takovými excesy. (Ringen, 2018, s. 20)

Nejenom události uvnitř Číny způsobily její otřes. Kolaps Sovětského svazu, komunistické velmoci a bývalého čínského vzoru, nechal na její následující politice výrazný otisk. Z pohledu Číny nastal kolaps SSSR díky kritice samotného režim, vlastní systém zanedbali a uvolnili jeho kontrolu. Kládli velké nároky na svůj lid, ale neodměnili jej blahobytem. Díky této zkušenosti začala Čína více kontrolovat tyto faktory. Byla posílána kontrola s cenzurou a zavedeny odměny. Poučena těmito třemi zkušenostmi Čína posílila, odstranila chyby, kterých se dopouštěl Sovětský svaz, vláda byla schopná využít jakékoli prostředky, aby zabránila údajným chybám, kterých se v SSSR dopustili. Jedním z příkladů, jakých prostředků je Čína schopna využít, je masakr na náměstí Tiananmen z roku 1989. (Ringen, 2018, s. 21)

Rostoucí korupce členů Strany začala budit obavy, zda je stále věrna komunistickému ideálu. Xi Jinpingovo nové postavení lídra, který soustředí většinu moci - jeho permanentní působení v médiích, předsednictví ve výborech, kde se formulují klíčová politická rozhodnutí či předsednictví v Ústřední disciplinární komisi, mu umožnili zbavovat se nejen politických oponentů. (Kopecký & Rezková, 2016) Proto na obavy o legitimitu Strany reagoval protikorupční kampaní, kdy bylo různými tresty postiženo okolo devíti set tisíc členů strany, a to ve snaze utužit státní systém. Je zde vidět jakým způsobem se Xi vyhýbal chybám SSSR. Zatímco Gorbačov povolil myšlenkovou otevřenost, Xi utužil kontrolu. (Allison, 2018, s. 223)

Tři výše zmíněné události jsou pro pochopení jednání Číny v dnešní době klíčové. Století ponížení a Maových excesů způsobily, že byly nejenom provedeny reformy k lepšímu fungování Strany, ale ukázalo se, jakého charakteru je čínský cíl. (Ringen, 2018, p. 18) Jeho charakter má silně nacionalistickou tendenci. Čínský cíl je představou stranické obrody, vycházející z odkazu k době, kdy čínská civilizace byla na svém vrcholu. Xi se ve své nacionalistické politice obrací právě k této „zlaté době“ čínských úředníků – strážců čínské civilizace, s historickým mandátem vládnout. (Allison, 2018, p. 225) Je to reakce na nedávné

debaty o potřebě národní tradice a filosofie, kvůli stoupajícímu vlivu v oblasti ekonomiky. Odpověď byla nalezena právě ve vytvoření národní kultury pomocí té tradiční a vytvořit tak „teologickou“ formu moci, založené na morálce, sociální kohezi a vzdělávání skrze kanonické konfuciánské texty. To vše se propojilo s myšlenkami socialistické cesty. Vytvoření této národní kultury legitimovalo moc Komunistické strany. (Billioud, 2007)

Komunistická strana buduje čínskou identitu pomocí ideálů své civilizace, národní hrdosti a k historickému odkazu své země. Pomocí hesel *wu wang guo chi* nezapomenout na národní ponížení, podněcuje vlastenectví skrze staré křivdy. (Allison, 2018, s. 226) Díky tomu se každý komunistický vůdce chápe jako ten, kdo intenzivně pracuje na znovuoobnovení pozice Číny ve světě. (Ringen, 2018, p. 19) Poučením z kolapsu SSSR Čína zjistila, jakých chyb se pro svůj rozvoj má vyvarovat a hlavně, jakými způsoby udržet státostranu při životě.

Díky předchozímu odstavci tedy lze chápat i pozici Xi Jinpinga jako pozici vůdce pracujícího na budování velké Číny. Vytvořené na nacionalismech, odkazu ke „zlaté“ době Číny, na čínské identitě, která je neslučitelnou s americkou modernitou. K tomuto účelu definoval „Čínský sen“. To znamená, že: 1. Vráti Číně asijskou dominanci, které se těšila před zásahem Západu. 2. Obnoví kontrolu na územími „Velké Číny“, zahrnující Xinjiang, Tibet, Hongkong a Taiwan. 3. Obnoví historickou sféru vlivu v okolí. 4. Dosáhne respektu ostatních světových velmocí v mezinárodních institucích. (Allison, 2018, s. 206)

„Čínský sen“ jako cíl

„Sen čínského lidu je velmi úzce propojený se sny ostatních národů, „Čínský sen“ může být realizován pouze v harmonickém mezinárodním prostředí se stabilním mezinárodním pořádkem. Musíme mít na paměti jak naše, tak i mezinárodní požadavky, pokračovat v harmonickém rozvoji a usilovat o vzájemně výhodných cestách. Budeme usilovat o spravedlnost při prosazování společných zájmů, podporovat nové myšlení o společné, komplexní, kooperativní a udržitelné bezpečnosti. Budeme usilovat o otevřený, inovativní a inkluzivní rozvoj, z něhož budou mít prospěch všichni; podpořit mezikulturní výměny charakterizované harmonií v rámci rozmanitosti, inkluzivity a vzájemného učení; a kultivovat ekosystémy založené na respektování přírody a ekologického rozvoje. Čína bude i nadále

usilovat o ochranu světového míru, o přispění ke globálnímu rozvoji a prosazování mezinárodního pořádku.“ (Xi, 2017, p. 22)

V březnu roku 2013 se konalo Všečínské shromáždění lidových zástupců a Čínské lidového politického poradního shromáždění. Tato zasedání měla důležitý význam, díky zvolení nových čelních představitelů ČLR. Prezidentem byl zvolen Xi Jinping a premiérem Li Keqiang. (Ihned.cz, 2013) Podle nového čínského vedení se nashromáždilo mnoho problémů. Řešením má být nový koncept vládnutí. Byla zformulována strategie k uvedení čínského rozvoje do nové fáze, a to koordinovaný, inovativní, zelený a harmonický rozvoj. Mimo jiné ale zformuloval Xi Jinping další nový cíl: „Čínský sen“. Sen, který je představou velké inovativní Číny a její renesance. „Čínský sen“ je interpretován obecně jako sen, který má vytvářet blahobyt nejen pro čínský lid, ale zároveň má přinášet prospěch celému světu. Vzestup Číny tedy nemá být chápán jako hrozba, ale příležitost. „Bohatá, silná a prosperující Čína bude pro svět vytvářet velké obchodní příležitosti.“ (Čínská ambasáda v ČR, 2013)

V rámci „čínského snu“ bylo jen málo zmínek o politických cílech. Xi uvedl, že Čína by měla usilovat o to, aby se stala „demokratickou“ i prosperující zemí, ale jasně vyjádřil, že to nemá být západním stylem liberální demokracie. (Joseph, 2014, pp. 180-190) „Čínský sen“ má být uskutečněn do roku 2049, to znamená do výročí sta let od Maova vítězství a vzniku ČLR. Pro začátek uskutečňování čínského snu vybral slogan *fixing zhi lu*, cesta k obnově. Nacionalistické slogany se brzy staly pro Xi Jinpingovou politiku charakteristickými. Nutno říci, že po tomto prohlášení začaly být obrysy čínského směřování znatelné. Samotné Xiho prohlášení o „čínském snu“ či „silném národním snu“ je v čínské politice velmi netradiční. Žádný z čínských komunistických vůdců totiž nepoužil ve svém proslovu slovo „sen“ či „naděje“, jsou to slova používaná spíše v politice západních států. (Pillsbury, 2016, s. 30)

Xi Jinping není prvním, kdo „Čínský sen“ interpretoval. V roce 2009 vznikla kniha *The China dream*, která byla napsána plukovníkem ČLOA Liu Mingfuem. Ten v této knize popisuje, jak se Čína stane světovou mocností a nahradí tak USA. Věnuje se i tomu, proč Sovětský svaz neuspěl, a jak se Čína z jeho chyb může poučit. Boj o první místo ve světě Liu označil jako „stoletý maraton“. Pojem maratonu ale odkazuje k další knize, která se věnovala pozici Číny ve světě. V roce 2005 byl publikován článek s názvem *The Under Heaven System* od Zhao Tingyanga. V tomto článku převáří globální strukturu na základě tradičního čínského ideálu.

Článek pracuje s pojmem *tianxia*, který lze přeložit jako *podnebesí, Čína* nebo *impérium*. Čína je zde chápána jako civilizace na vrcholu, která má zodpovědnost za správu světa, upravovat poměry mezi státy a národy pomocí harmonizace, čínské kultury a jazyka tak, aby bylo podnebesí dobře uspořádáno. Jeho koncept počítá i s nepřizpůsobivými státy, a využívá strategií z dějin státu Zhou.¹ Pomocí této strategie se snaží dosáhnout vyššího ekonomického a politického postavení vůči svému protivníkovi. Než se tak stane, bude bezpečně posilovat své zdroje. (Pillsbury, 2016, s. 34-35) Nástup Xi Jinpinga, který definoval „Čínský sen“ jako národní cíl může být proto i z tohoto hlediska chápán nikoli jako počátek „stoletého maratonu“, ale jako zesílení tempa ve snaze o velmocenskou pozici.

V dnešní době ČLR sice dosáhla postavení mezi lídry světové ekonomiky. Podle předchozího textu by ale byla chyba domnívat se, že tak dosáhla svého Čínského snu. Tento úspěch ale legitimuje důvody čínských vědců a armádních činitelů, jejichž texty jsem zmiňovala výše, si myslet, že by měla Čína rekonfigurovat „Čínský sen“. A to do jednoho světového snu – lidské kontinuity a harmonie společnosti nebo začlenění „amerického snu, evropského snu, afrického snu, asijsko-pacifického snu, latinskoamerického snu...“ „Číňané vždy chtěli velkou harmonii po celém světě jako jedna rodina (*shijie da tong, tian xia yi jia.*)“, prohlásil Xi ve svém Novoročním poselství 2017. Toto heslo je zásadní výzvou, kterou je třeba řešit.² (Wang, 2017, s. 212)

Jakým způsobem se tedy „Čínský sen“ má uskutečňovat? Z předchozích textů jsme se dozvěděli, že plán Číny je vytvořit ekonomiku, která v cíli maratonu bude větší než ekonomika USA. A tomu bude úměrná i její vojenská síla. K dosažení cíle využívá Čína strategii, která není zcela nová, odkazuje ke strategii z období Válčících států.³ Strategie je velmi pragmatická. Podle ní je důležitý být ostražitý, trpělivý a nespoléhat pouze na vojenskou sílu. Dalšími body strategie je snaha manipulace okolí a krádeže nápadů a technologií nepřítel. (Pillsbury, 2016, s.40)

---

¹ Jedním z nejslavnějších příběhů z období Válčících států je příběh o dvou sousedících královstvích: Zhou a Chu. Síla Chu stoupala, naopak zhouská moc zažívala úpadek. Jednoho dne přišel chuský velitel za zhouským králem a chtěl vědět, kolik zlata dostane, až bude sedět na jeho místě. Tím ale prozradil svůj plán dříve, než jeho moc byla tak silná, že by zhouskému králi opravdu nezbylo nic jiného než se podřídit. Díky tomu se mu nepodařilo království Zhou porazit.

² Význam *tianxia* (天下) viz výše.

Tato strategie opravdu odpovídá pohledu na dnešní čínské chování. Ve snaze o manipulaci okolí začala Čína v intencích „svého“ snu vytvářet mezinárodní iniciativy, které mají Číně zajistit moc v mezinárodním prostředí. Nejvýznamnější iniciativou je v tomto ohledu „Pás a stezka“, která odkazuje k historické Hedvábné stezce. Xi Jinping v původním projevu z roku 2013 explicitně své aspirace na hegemonii nezmiňuje. Co jiného ale znamená jeho vyhlášení „Nové éry“ v dějinách ČLR, které spočívá v „historické příležitosti“ přesunout komunistickou stranu do „centra světového dění“? Vize iniciativ „Pás a stezka“ a vyhlášení Globalizace 2.0. Iniciativa „Pás a stezka“ vytvořená na základě bilaterálních vztahů s ČLR má za cíl vytvořit novou síť politických a hospodářských vztahů, těžko tedy nehovořit o čínské aspiraci na hegemonii. (Hála, 2019) Jak uvidíme dále čtvrtý bod je v čínské strategii také velmi častý. Cenzuru a systém společenského kreditu můžeme považovat za projev bodu devět.

Do Pillsburyho konceptu stoletého maratonu, který má za cíl dosažení Čínského snu zapadají dále čtyři rekonstrukce, kterých je podle Xi Jinpinga nutno provést k jeho dosažení. První z nich je obroda strany. Pro její obrodu je velmi důležité očistit ji od korupce a obnovit její autoritu v očích čínského lidu. Je ale také velmi důležité posílit čínský nacionalismus a patriotismus, vrátit čínskému lidu národní hrdost. Mimo jiné si Čína musí udržet své tempo růstu, proto chce Xi uskutečnit třetí ekonomickou revoluci. Ekonomický růst pro dosažení cíle ale není vše, proto je v plánu reorganizace čínské armády. (Allison, 2018, s. 217)

Globální střídání – Čína hegemonem?

„Cílem je, aby byla Čína tak bohatá a mocná, že ostatním národům nezbude nic jiného než uznat její zájmy a vzdát jí respekt, jaký zasluhuje,“ tvrdí Graham Allison. (Allison, 2018, p. 27) Díky poučení z historie Válčících států je strategií Číny posilování své ekonomiky a vojenské moci do té doby, než bude opravdovou mocností, bude schopna svůj nárok uplatnit. (Pillsbury, 2016, s. 40)

Takové kombinování ekonomických a vojenských prostředků k získávání mocenské rovnováhy se podle Alisona nazývá geoekonomikou. Podstatou geoekonomiky je užívání ekonomických nástrojů, jako jsou obchod a investiční politika, či sankce a kyberútoky k zajištění ekonomických cílů. Tuto geoeconomickou strategii nejčastěji používá právě ČLR, a to z toho důvodu, že si to může dovolit. (Allison, 2018, s. 62-63)

Čína touto strategií geoekonomiky zajišťuje nejvyšší politické cíle, kvůli kterým by se mohl vést případný vojenský střet, vytváří ekonomické páky na okolní státy. V dnešní době je obchodním partnerem více než sto třiceti zemí, které zahrnují i největší asijské ekonomiky. Obchodní výměna se členy Sdružení národů jihovýchodní Asie v roce 2015 představovala 15 % celkového obchodu, na rozdíl od výměny s USA, která tvořila o 9 % méně. Vedle ekonomických pák je ale důležité, aby Čína uměla zacházet s ekonomickými nástroji efektivně, což se jí daří velmi dobře. Na základě lákavých nabídek investic či nákupů, či zdražováním dodávek surovin pro státy na nich závislé, se Čína snaží manipulovat s danými zeměmi, aby dosáhla požadovaného výsledku. (Allison, 2018, s. 62-63)

Dobrym příkladem toho, jak velkou hospodářskou moc Čína má, je rok 2013, kdy vytvořila instituci konkurující MMF a Světové bance-Asijskou infrastrukturní investiční banku. Do té se ještě před rokem 2015 připojilo 57 států včetně Velké Británie. Čínská rozvojová banka předstihla Světovou banku a stala se největším finančním zaštitovatelem mezinárodních rozvojových projektů. Dále Čína vytvořila projekt „nové Hedvábné stezky“, který má propojit 65 asijských, evropských a severoafrických zemí na základě sítě dálnic, vysokorychlostních železnic, potrubí a elektrického vedení. V obou těchto čínských iniciativách se sdružují i někteří dlouhodobí spojenci USA, kteří posilují spolupráci s Čínou. (Allison, 2018, s. 64)

Na jedné straně máme tedy Čínu, která má na dosah svůj „Čínský sen“, stala se zemi hospodářsky stabilní a její růst je stále výraznější. Na druhé straně stojí západní svět a úpadek USA. Pokud budeme vycházíme z Wangova předpokladu, že by ČLR měla zájem o vytvoření jednotného harmonického světového snu (Wang, 2017), musíme tedy předpokládat, že většina čínských zahraničních aktivit má tohoto cíle dosáhnout. Poučena historií Válčících států bude Čína ale nejdříve sbírat síly a její politika se bude snažit být relativně nekonfliktní, hlavně co se vojenských sil týče.

Nedílnou součástí Xi Jinpingovy politiky jsou ideologické kampaně zaměřené na posilování národní hrdosti a nesené v duchu čínské výjimečnosti. Mezitím se Komunistická strana Číny staví do čela globalizace jako zachránce světového hospodářství a pokroku. V jádru ideologie je jednoznačně silný prvek nacionalismu. Xi zdůrazňuje, že „velká renesance čínského národa“ je cílem jeho správy. (Joseph, 2014, s. 180-190)

Čím je tedy Xi Jinpingův „Čínský sen“? Mnozí se domnívají, že „Čínský sen“ je alternativou k „Americkému snu.“ Stejně tak kdy je nově vytvářená čínská identita na základě nacionalistických prvků jako alternativa k americkému modernismu. (Pillsbury, 2016) Čínská identita je vytvářena na vědomí historicky silné Číny, vrací se k jejím konfuciánským tradicím. Vytváří tak obraz země – vnitřně stabilní a nejen kulturně bohaté. S vytvořením čínské národní identity je provázána i identita Strany. Socialistická cesta zůstává zachována, nově se k ní připojí i konfuciánská tradice. Provázání konfuciánské tradice se socialistickou cestou prostupuje všechny vrstvy společností a dává tak Číně osobnost. To všechno se odehrává v době, kdy je Čína nejen ekonomicky stabilní, ale globálně ekonomicky velmi úspěšná.

Ve svých projevech se Xi Jinping vymezuje proti Západu. Západ je chápán jako zkorumpovaný, upadající a bez ideálu. Čína se rozhodně nemá v plánu přiblížit západním ideálům. Naproti tomu byla v Číně rozpoutána obrovskou kampaň proti korupci, která postihla přes devět set tisíc stranických příslušníků a socialistický ideál byl posílen a za jeho porušování hrozí velké tresty. Vedle toho buduje iniciativu – novou Hedvábnou stezku, která nevede pouze Asii, ale směřuje až do Evropy. Její narůstající ekonomická a politická moc má za následek přirozený vývoj.

Ekonomický růst

Jak již bylo zmíněno v textu výše, ekonomický růst je oblast, kde je Čína nejméně výraznější a od jejího ekonomického potenciálu se také odvíjí její zahraniční politika. „Žádná země v historii nikdy nezažila tak vysoký růst v tolika dimenzích“, uvádí Graham Allison svou knihu *Osudová past*. V roce 1978 bylo v Číně 90 % obyvatel, kteří žili v chudobě⁴, o čtyřicet let později je to pouze 43 milionů, tedy 5 % obyvatel Číny. Tento rychlý růst byl umocněn XiJinpingovou politikou, který deklaroval, že Čína bude v různých odvětvích procentuálně růst každých deset let až do roku 2049⁵, kdy dosáhne svého vrcholu. (Allison, 2018)

Od roku 1980 do roku 2015 se ČLR dokázala vyšvihnout ze strádající země poničené Maovou politikou na vrchol mezinárodních žebříčků. V 80. letech činilo HDP Číny méně než 300 miliard dolarů, v roce 2015 se s 11 biliony dolarů stala druhou největší ekonomikou na světě. Její růst se tak zdvojnásobí každých sedm let, roste tak třikrát rychleji než USA. V dnešní době Čína USA již předstihla jako největší výrobce lodí, oceli, hliníku, nábytku, elektroniky a u většiny kategorií výrobků se stala i světovým spotřebitelem. Ještě v roce 2005 nedosahoval objem čínské ekonomiky ani poloviny té americké, a pro rok 2019 se předpokládá o 20 % větší. (Allison, 2018, s. 37-47)

Jak moc se ale tato data zakládají na pravdě? V posledních letech bylo zjištěno, že statistiky, které deklarují zázračný růst čínské ekonomiky, jsou Čínou falšované. Podle výzkumu, který se tímto falšováním dat zabývá, je to díky systému v čínských lokálních samosprávách, v těchto samosprávách jsou odměňovány za dodržování růstových cílů. V posledních letech se falšuje na základě výpočtu HDP, předpokládá se, že výsledky jsou zkracovány dokonce až dvanáct procent. Zakrývá se tím tak i skutečnost, že ekonomický růst Číny zpomaluje. Minulý rok rostla pouze o 6,6 procenta. (BrookingPapers, 2019)

Lze tedy stále souhlasit s tím, že Čína je ekonomicky velmi silnou zemí, ale vzhledem k falšovaným statistikám nelze říct, jak rychle reálně dohání USA. Ačkoliv otázka ekonomického růstu Číny není výzkumnou otázkou této práce, je důležité uvědomit si, jak je

---

⁴ Chudoba stanovená podle denního příjmu 93 centů za den. Nad hranici chudoby stanovené podle denního příjmu do 5,50 dolarů žije podle údajů světové banky okolo 500 milionů obyvatel Číny, tedy 40 % obyvatel.

⁵ Symbolický rok, kdy uplyne sto let od vzniku Čínské lidové republiky.

Čína ve světě vnímána a s jakým pracuje potenciálem. Protože způsob, jakým je ve světě vnímána, má vliv na formování její zahraniční politiky.

Růst Číny ale stále budí emoce. V rozmezí pouhých patnácti let bylo v Číně vystavěno tolik, co v současné zástavbě celé Evropy. Co se týče infrastruktury, Čína v rozmezí od 1996-2016 vybuodovala kolem 4.2 milionu kilometrů silnic a dálnic, kterými propojila 95 % všech vesnic v zemi, 20 000 kilometrů železnice mezi městy či pětapadesátikilometrový most propojující Hongkong, Macao a Zhuhai. (Allison, 2018, s. 51; Aktuálně.cz, 2018)

Růst Číny není jen záležitostí výstavby infrastruktury či překonání chudoby (dle statistik dokonce dosáhla ČLR prvenství v počtu miliardářů), ale i zlepšení v oblasti vzdělání a zdravotní péče. V dnešní době je 95 % obyvatelstva gramotných a očekávaná délka života je dvojnásobná oproti roku 1949. Účinky investic do vzdělání jsou také vidět. V roce 2015 zaregistrovala Čína dvakrát více žádostí o patenty, a stala se světovou špičkou ve výrobě počítačů, komunikačních zařízeních (a to i přes to, že nemalá část čínské produkce je prokazatelně krádeží). (Allison, 2018, s. 59) Je důležité si Čínu představovat nejen jako autoritářskou zemi, ale i zemi která vykazuje schopnost zrealizovat své cíle, dle načrtnutých plánů, jakkoliv nákladné a dlouhodobé jsou.

Toto krátké shrnutí mělo za cíl ukázat, jak rychle je Čína schopna dosáhnout svých plánů v rámci získání velikosti a uskutečnění vize Čínského snu, který přednesl v roce 2013 Xi Jinping. Čína dosáhla nebývalého ekonomického, ale i vojenského růstu, faktem ale je, že její nástup mezi světové mocnosti je postaven hlavně na její ekonomice, nikoli na využívání vojenské síly. Právě ekonomický růst je nejsilnější zbraní Číny a podle toho se také odvíjí její zahraniční politika.

Zahraníční politika ČLR

S více než 85 miliony členů je Komunistická strana Číny v současné době největší světovou vládnoucí politickou stranou. Je nutné ujasnit se, že není ochotna vzdát se svého monopolu na politickou moc a podvolit se demokracii, a ani nelze říct, že by se zajímala o systém západního stylu založený na oddělení mocí mezi výkonné, zákonodárné a soudní složky. To však neznamena, že je stagnující institucí, která byla zcela odolná vůči politickým změnám. Naopak Strana zažila řadu transformací, pokud jde o institucionální reformy a ideologické změny. Vedení dnes není v žádném případě monolitická skupina, jejíž členové mají stejnou ideologii, politické zázemí i politické preference. A nelze také tvrdit, že v čínském politickém systému zcela absentuje systém brzdy a protiváhy, přinejmenším v samotném vedení komunistické strany⁶. (Li, 2014)

Podle Stein Ringena je ČLR tedy systémem se dvěma silnými byrokraciemi, jež stojí vedle sebe a jsou vzájemně propletené. Stát kontroluje společnost a strana kontroluje stát. Je to dvojitý systém kontroly a kontrola je podstatou tohoto státu. Na Čínu nelze pohlížet jako na nějaký další stát, je to státostrana a tím pádem diktatura, proto je na zkoumání její politiky nutno nahlížet jinak. (Ringena, 2018)

Kdo vytváří zahraniční politiku v ČLR

V ČLR vytváří zahraniční politiku státní a polostátní aktéři. Mezi státní aktéry patří nevyšší politické elity, kterými jsou Stálý výbor politbyra, generální tajemník/prezident a premiér. Specifické a koordinační orgány rozdělené na malé vedoucí skupiny ke každé autonomní oblasti a regionu. Vládní orgány, kterými jsou Státní rada a Ministerstvo zahraničí, financí, obchodu, armáda či centrální banka. Zahraniční politiku vytvářejí i polostátní aktéři jako think-thanky či firmy ve vlastnictví státu.

---

⁶ V čínské tradici započala existence principu dělby moci a jejího vyvažování už za doby Tang. Za období republiky byly vytvořeny tři druhy moci: výkonná (prezident), soudní (soudní yuan), kontrolní a zkušební (úřednická správa). (Tomášek, 2019) Nicméně s debatou, která se vedla od nástupu Xi Jinpinga a jeho soustředění veškeré moci se objevily další mechanismy, které mají zajistit vyrovnavání moci: princip kritiky a sebekritiky mezi členy strany, kolektivní vedení dvaceti pěti členů Politbyra, princip nástupnictví dvojí generace (starší generace vybírá nástupce mladší generace) a princip demokratického centralismu. (scmp.com, 2017)

Obecně lze říct, že je výzkum mezinárodních vztahů v Číně inspirován zásadami z 19. století a striktního dodržování mezinárodního práva (protože mají pocit, že se jim naskytnou výhody při spolupráci s ostatními státy). Nicméně v dnešní době jsou pokusy o vlastní výzkum. Do čínské zahraniční politiky je zahrnuta i koncepce 5 zásad mírového soužití: vzájemné respektování suverenity a územní integrity, vzájemné nenapadání, vzájemné nevměšování se do vnitřních záležitostí, rozvíjení vztahů rovnoprávnosti a vzájemných výhod a mírové soužití) (z rozhovoru s Jiřím Hudečkem)

Klasickou čínskou zahraniční politiku tvoří podle Alisona tři zásady: požadavek regionální dominance, ochota této dominance využít a nadřazenost jako podmínka k ustavení „mírové koexistence“ se sousedy. Vlivem konfuciánské tradice dochází v čínské zahraniční politice k tomu, že jejich společenské a politické zásady jsou silně hierarchizované a nerovnostářské. (Allison, 2018)

Základní síla čínské zahraniční politiky se podle Shambaughy skrývá v obchodě, investicích, energetice a rozvojové pomoci. Nedostatky jsou například nízká technologická úroveň čínského vývozu, zaostávání ve vlastních investicích v zahraničí nebo omezená míra zahraniční rozvojové pomoci. V oblasti soft power jsou patrné o něco větší limity, a to i vzhledem k tomu, že čínské angažmá v globálním kontextu roste. Debaty o soft power jsou ze strany státu cenzurované. (Karásková, 2013) To je velký rozdíl oproti západním státům, kde soft power z velké části vytváří samotná veřejnost. V Číně toto možné není. Má jiné způsoby, které se pojí s propagandou.

Výzkum mezinárodních vztahů v ČLR

Na poli mezinárodních vztahů v Číně jsou dominantní „realisté.“ Čínští realisté berou národní stát jako svou základní jednotku analýzy, prosazují především princip státní suverenity a odmítají argumenty, že nadnárodní otázky pronikají přes hranice. Stejně jako realisté jinde mají sklon vnímat mezinárodní prostředí jako anarchické a nepředvídatelné, a proto dávají přednost budování silného státu, který může ve světě ovládat vlastní cestu a odolávat vnějším tlakům.

Čínští realisté se dále dělí na „útočné“ a „obránné.“ Obě větve se domnívají, že stát musí budovat svou vlastní sílu, odlišují se ale v účelech, pro které stát svou moc využívá. Útoční

realisté argumentují posílením komplexní národní moci zejména vojenských a ekonomických sektorů, oproti tomu defenzivní realisté za účelem vyvažování moci zdůrazňují diplomacii a kulturní moc. Útoční realisté argumentují, že Čína by měla využít svého nově vybudovaného vojenského, ekonomického a diplomatického vlivu, aby měla moc donutit ostatní k cílům, které si přeje. (Shambaugh, 2016)

Členové velmocenské školy zase argumentují, že by Čína měla svou diplomacii soustředit na řízení svých vztahů s hlavními mocnostmi a bloky: USA, Ruskem a EU, a věnovat méně pozornosti rozvojové části světa. Jejich heslem je *daguo shi shouyao* – hlavní velmoci jsou nejdůležitější. Argumenty této školy jsou založeny na tom, že pokud nebude mít Čína stabilní vazby s hlavními mocnostmi, zkomplikuje to vytvořené regionální vztahy. Důvod k orientaci na západní mocnosti je, že jsou hlavním zdrojem vyspělých technologií, kapitálu a investic. Tato škola byla dominantní v průběhu funkčního období Jiang Zemina, její vliv ale ustal za období Hu Jintaa. Několik zastánců této školy se před několika lety dohadoval o tom, že Čína by měla ve své diplomacii zdůraznit Evropskou unii, neboť EU byla klíčovým pilířem v multipolárním světě. Nicméně k tomu nedošlo. (Shambaugh, 2016)

Na druhém konci spektra se vyskytuje škola globalizace, která má tendenci věřit, že Čína musí převzít odpovědnost za řešení řady globálních otázek, které odpovídají její velikosti, moci a vlivu. Tato škola je založena jak na „konstruktivismu“, tak na „anglické škole“ mezinárodních vztahů. Její příznivci přijímají globalizaci, kladou menší důraz na státní suverenitu a věří, že nadnárodní výzvy vyžadují nadnárodní partnerství. Zajímají se o soft, nikoli o hard power. Je pro ně tedy důležitá diplomacii a regionální partnerství. (Shambaugh, 2016)

Globalisté se domnívají, že je Čína díky svému celosvětovému vzestupu podněcována k tomu, aby více přispívala ke globální správě a působila jako zodpovědná moc v mezinárodních vztazích. V době globalizace má suverenita svá omezení a problémy musí být řešeny mnohostranným způsobem, zaměřují se proto na lidskou a ekonomickou bezpečnost a boj proti terorismu. Globalisté jsou silnými zastánci funkcí OSN a aktivní čínské role v Radě bezpečnosti. Jsou také silnými zastánci čínské účasti v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě, jako například regionálního uskupení 16+1. Globalisté také projevují náklonnost k soft power, která má za cíl přispívat k mezinárodním normám uplatňováním své tradiční kultury. (Shambaugh, 2016)

Transformace

Shambaugh ve své knize z roku 2013 vychází z hypotézy Číny jako částečné velmoci. Tuto hypotézu staví na pěti složkách čínské zahraniční politiky: diplomatických aktivitách, účasti v systému globálního vládnutí, ekonomickém působení, kulturním vlivu a bezpečnostní politice. Na základě těchto pěti složek čínské zahraniční politiky se odvíjí i jeho pozdější analýza z roku 2016. Z té nově již vychází, že čínská zahraniční politika byla za vlády Xi Jinpinga transformována, aby dosáhla svého „Čínského snu“. (Shambaugh, 2016)

První transformací čínské zahraniční politiky je přijetí komplexního chápání bezpečnosti čínskou vládou. Toto chápání zahrnuje ekonomické a netradiční zájmy s tradičními vojenskými a politickými zájmy. Nově se začíná soustředit i na nadnárodní problémy: terorismus a pirátství. Díky tomu začala Čína spolupracovat v rámci mírových operací OSN. Stejně tak se Čína bude muset připojit ke stabilizaci globálního finančního trhu, aby ochránila svou vlastní ekonomickou bezpečnost. (Shambaugh, 2016)

Druhá transformace se rozvíjí v čínské diplomacii. Ta se stává se méně orientovanou na kontrolu území a více orientovaná na globální otázky. Tento posun směrem k novým funkčním cílům – boj proti terorismu, nešíření jaderných zbraní, ochrana životního prostředí, energetická bezpečnost, bezpečnost potravin, rekonstrukce po katastrofě – komplikuje bilaterální vztahy Číny, a nutí Čínu spolupracovat i se státy, se kterými řeší spory. Například rozdílné geostrategické zájmy a územní spory mezi Čínou a Indií musely být potlačeny, když se snažily odvrátit tlak Západu na snížení emisí uhlíku. (Shambaugh, 2016)

Změny ve způsobu hospodářského rozvoje Číny představují třetí proměnu strategického myšlení země. Starostlivost Číny o růst HDP pomalu směřuje k obavám o ekonomickou efektivnost, kvalitu výrobků, ochranu životního prostředí, vytváření sociální bezpečnostní sítě a technologické inovace. Zájem o rozvoj Pekingu se rozšiřuje o sociální dimenze. Můžeme tak vidět snahu vlády udržovat vysokou míru růstu tím, že se snaží snižovat závislost na zahraničním dovozu. (Shambaugh, 2016)

Čtvrtá transformace souvisí s hodnotami Číny. Přestože má Čína autoritářský politický systém a ideologii, domnívá se vláda, že může spolupracovat s ostatními i západními zeměmi

na základě společných zájmů. Nově se snaží zlepšit mezinárodní image Číny na základě „kulturní soft power národa“, což s mezinárodními hodnoty nesouvisí. V rámci spolupráce si tak Čína musí hledat společné hodnoty na kterých lze pracovat i v globálním rámci, například transparentnost či ochrana životního prostředí. (Shambaugh, 2016)

Výsledkem transformace čínské zahraniční politiky je diplomacie, která již není orientována na státy, ale spíše na řešení problémů a vytváření multilaterálních vztahů. (Shambaugh, 2016) Z toho plyne i její obliba vytvářet regionální uskupení a vytvářet bilaterální smlouvy mezi státy. V této práci se chci věnovat jednomu z těchto regionálních uskupení vytvořených z čínské iniciativy. Toto uskupení je známo pod názvem Iniciativa 1+16 východoevropských států, které zahrnuje státy postkomunistické Evropy.

Strategie v rámci regionální zahraniční politiky

Nejobvyklejší čínskou strategií je navazování partnerství se státy pomocí bilaterálních smluv či podepisováním memorand. Tato memoranda či strategická partnerství většinou obsahují přísliby prohloubení vzájemné spolupráce a vztahů nebo konkrétní cíle. Tato práce se zabývá prostorem postkomunistické Evropy, a to z úhlu čínské zahraničněpolitické strategie podle Davida Shambauga „Go global“. Zabývá se tedy otázkou, jak v této strategii získání globální dominance figurují postkomunistické země Evropy, co je motivací Číny pro zvyšování vlivu v této části světa.

Dále Čína využívá strategie „economic statecraft“, která je obvykle definována jako pokus dosáhnout politických cílů ekonomickými prostředky. Předpokládá, že vlády využívají komerčních aktérů ve službách komplexních cílů národní bezpečnosti, obsahující jak politické, tak ekonomické prvky. Lze tedy předpokládat, že se ČLR snaží získat co nejvíce politického i ekonomického vlivu v regionu střední a východní Evropy tím, že využije aktérů v komerční sféře své země v rámci své koordinované celoregionální strategie. (Garlick, 2019)

V celoregionální strategii využívá koncepty: „rozděl a panuj“, „trojský kůň“ a „ofenzivní merkantilismus“, jehož cílem je ohrožit spolupráci s EU prostřednictvím bilaterální spolupráce s jednotlivými členy. (Garlick, 2019) William Norris tvrdí, že celoregionální strategií je právě vytváření iniciativ jako jsou „Pás a stezka“ a „Nová námořní hedvábná stezka.“ V těchto iniciativách které vytváří využívají svých ekonomických možností a na

základě bilaterálních smluv se státy vytvářejí ekonomický nátlaku a získávají ekonomický a politický vliv. (Norris, 2016)

Propaganda

Propaganda je v rámci povahy čínského režimu velmi důležitou součástí. Není to ale pouze vnitřní propaganda, která je pro režim důležitou či nepostradatelnou, ale i vnější propaganda. Posláním čínské propagandy jsou následující úkoly: 1) sdělit světu čínský příběh, zveřejnit politiku čínské vlády a prosazovat čínskou kulturu v zahraničí; 2) čelit tomu, co je vnímáno jako nepřátelská zahraniční propaganda; 3) boj proti nezávislosti Taiwanu; 4) rozšiřování zahraniční politiky Číny. (Sahlins, 2014)

K plnění úkolů propagandy využívá ČLR mnoha strategií. Jednou z těch nejsilnějších strategií je mediální boj. Cílem mediálního boje je ovlivňovat veřejné mínění nejen na domácí půdě, kde jsou média plně pod státní kontrolou, ale hlavně v zahraničí. Za účelem proměny globálního informačního prostředí vytvořila KS takzvanou China global television network (CGTN). Úkolem CGTN je vytvářet ve světě nejen ideální obraz o Číně, ale i nepřímý nátlak na zahraniční vlády, aby svojí politikou vycházely Číně vstříc. CGTN je vysílána v angličtině i jiných jazycích, a interpretuje světové dění z čínského hlediska. Má tak tedy vytvářet alternativu k západnímu mediálnímu diskurzu. (sinopsis.cz, 2019)

K šíření čínského příběhu ve světě používá Čína i další nástroj - Konfuciovy instituty.⁷ Tyto instituty se můžou zdát jako bezpečná součást čínské veřejné diplomacie. Vznikají často při vzdělávacích institucích. Poskytují výuku čínštiny a pořádají přednášky o čínské kultuře a zahraniční politice. Nicméně v novějších zprávách bezpečnostních služeb se objevily informace, že Konfuciov institut má být nástrojem propagandy a „trojským koněm“ - tedy další z čínských zahraničně politických strategií. Funguje tedy nejenom jako nástroj soft power, ale také jako aktivita čínské špionáže na daném území. (Sahlins, 2014)

---

⁷ V současné době je po světě zřízeno okolo 530 poboček Konfuciových institutů. V západních zemích se však postupně začínají rušit jako bezpečnostní riziko. (<https://ego.ihned.cz/c1-66387440-cesi-nas-budou-milovat-v-praze-vznika-druha-pobocka-cinskeho-konfuciova-institu-pred-kterym-varuje-fbi-i-bis>)

Stanovení bodů analýzy

Předmětem analýzy této práce je zjistit, jak se v těchto zemích projevuje zahraniční politika ČLR. A to v kontextu doby, kdy se snaží ČLR přeložit svou ekonomickou moc do mocenského postavení na globální úrovni. Pracuji tedy s konceptem čínské globalistické školy, který tvrdí, že se Čína v rámci své zahraniční politiky snaží získávat moc hlavně v zemích, které svým politickým působením vyjadřují nespokojenost se Západem. Globalisté věří, že Čína by se ze své pozice ekonomického hegemonu měla stát hegemonem globálním. Tvrdí, že nadnárodní výzvy vyžadují nadnárodní partnerství. Jsou tedy také silnými zastánci účasti ČLR v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě. (Shambaugh, 2016) Dále je v rámci této práce důležitý koncept celoregionální strategie. Tento koncept má za úkol vytvářet regionální iniciativy jako je 16+1 a která využívá koncepty „rozděl a panuj“, „trojský kůň“ a „ofenzivní merkantilismus“.

Otázka

V kontextu těchto konceptů se analýza v této práci snaží zjistit, do jaké míry jsou budovány bilaterální vztahy a vztahy v rámci 16+1 na vzájemné prospěšnosti, zda se záměr ČLR v těchto zemích získat vliv naplnil. A současně zda k tomu musí být oslaben vliv EU a USA. Iniciativa 16+1 vytvořena Čínou by totiž mohla být vnímána jako záměrný pokus o zvýšení vlivu ve Střední a Východní Evropě, a na úkor Evropské unie. V rámci případových studií jednotlivých států budu mapovat události vztahů zemí s Čínou, které odpovídají těmto konceptům, za účelem vyvodit závěr, který vede k odpovědi na tyto otázky.

Vymezení území pro analýzu

V této práci bude analyzováno území států postkomunistické Evropy. Toto území bude analyzováno celkově pouze v rámci prvního faktoru-vytváření regionálních uskupení. Další zkoumané faktory: vytváření bilaterálních smluv a memorand, využívání ekonomických prostředků a propaganda, budou v analyzovány v rámci případové studie tří konkrétních států: ČR, Maďarska a Polska.

Zkoumané faktory

Na základě zjištění z předchozích odstavců se analytická část této práce bude odvíjet od posuzování prosazování vlivu ČLR ve specifických zemích (ČR, Maďarsko, Polsko). Vliv ČLR v těchto zemích bude posuzován zejména na základě specifických strategií, které na základě předchozích textu využívá. Mezi konkrétní zkoumané faktory patří:

1. vytváření regionálních uskupení zahrnující dané státy,
2. vytváření bilaterálních smluv a memorand,
3. využívání ekonomických prostředků,

Vzhledem k povaze ČLR a jejímu strategickému využívání informačních a ekonomických sil čínskou vládou bude také využít k analýze vlivu na státy další faktor:

4. propaganda ČLR na konkrétním území.

Analýza

Faktor: Vytváření regionálních uskupení zahrnující státy postkomunistické Evropy

Iniciativa 16+1

Iniciativa 16+1 je jednou z nejvýznamnějších zahraničních spoluprací probíhající v postkomunistické Evropě. Tato iniciativa do nedávna zahrnovala šestnáct zemí postkomunistické Evropy, dnes, kdy nově zahrnuje Řecko, už lze hovořit spíše o formátu 17+1. (CEIAS, 2019)

Tento projekt vznikl z iniciativy ČLR, konkrétně premiéra Wen Jiabaa, který na tomto půdorysu sjednotil celý prostor bývalého východního bloku s výjimkou Ruska, Běloruska a Ukrajiny. Zahrnuje tedy země: Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Černá hora, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Makedonie, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko a Řecko. (sinopsis.cz, 2019)

Samotná iniciativa 1+16 vznikla v Budapešti v roce 2011, kde se uskutečnilo první fórum, které navštívil čínský premiér Wen Jiabao. Rok poté byl pořádán první summit, kde bylo prezentováno „dvanáct bodů spolupráce“, jako označení formálního počátku platformy 1+16. (Fürst & Tesař, 2013) Na základě oficiálních dokumentů o zahraniční politice Čína deklarovala, že vztah mezi Evropou a Čínou bude veden na podmínkách uznání politiky jedné Číny a společných zájmů. Dále Čína v rámci dokumentů prohlásila podporu společného demokratického zájmu v mezinárodních vztazích. Fürst se domnívá, že takto deklarovaný demokratický zájem je v praxi spíše chápán jako snaha o vyrovnávání sil, či oslabování vlivu USA v rámci mezinárodních organizací. (Fürst, 2017)

Státy iniciativy 16+1 v rámci diplomatických vztahů s Čínou nespolupracují pouze na základě bodů spolupráce. Stěžejním státům v regionu byl udělen vyšší status hlavního partnera, který Čína považuje za strategické partnerství. Strategické partnerství je v čínské diplomacii chápáno jako nejvyšší úroveň diplomatického vztahu. Toto partnerství Čína uzavřela se Srbskem, Polskem, ČR a Maďarskem. Tyto státy nebyly Čínou vybrány náhodou, ale na základě jejich postavení v Evropě. (Song, 2018)

Základní sdílené hodnoty spolupráce jsou podepsány státy 16+1 v Bělehradské úmluvě o spolupráci. Tato úmluva říká, že mezi státy bude prohlubována mírová spolupráce, růst a reformy na základě principů rovnosti, respektu a důvěry a přispívat tak vhodně k uskutečňování Strategické agendy pro spolupráci EU-Čína 2020. V té se píše, že jak evropské státy, tak Čína usilují o posílení lidských práv jak na bilaterální, tak mezinárodní úrovni, a to na základech vzájemného respektu a rovnosti. (Song, 2018)

Součástí iniciativy je také státem řízený čínský export do zemí Střední a východní Evropy a jeho navazování na rozvojové projekty prostřednictvím investičních toků do dopravy, infrastruktury a energetiky. Tento export a rozvojové projekty v regionu naznačují počáteční strategii ČLR, kdy je využíváno čínských ekonomických prostředků. (Furst, 2019)

Teoretický se tak Čína stává pro postkomunistické státy 16+1 dalším ekonomickým stimulem mimo evropský prostor. Realita slibného rozmachu investic a obchodu ve všech členských zemích 16+1 nicméně nenastala. Výjimkou jsou pouze větší projekty v Srbsku, Bosně a Hercegovině a Maďarsku. (Furst, 2019)

Formální institucionalizace 16+1 zahrnovala v posledních sedmi letech každoroční setkání premiérů, zřizování sekretariátů, ustanovování „dvanácti bodu spolupráce“ a úvěry ve výši 10 miliard dolarů. Dále zřizování výročních hospodářských a obchodních fór, zřizování agentur pro spolupráci koordinátorů investic, dopravy a infrastruktury logistiky, cestovního ruchu, spolupráci mezi místními správami a mezinárodní obchodní komory. Každý summit 16+1 závěrem vyhodnocuje minulé události a určuje budoucí program a jeho realizaci.

Spolupráce 16+1 je tedy vedena na bilaterální a regionální úrovni. Každý ze států má s ČLR podepsanou bilaterální dohodu a v rámci summitů iniciativ podepisují nová memoranda o další spolupráci. Podle Shambaugh a jeho strategie „globalistické školy“ je tato spolupráce se státy navazována za účelem zisku politického vlivu. Na základě slibů investic v daných státech lze s jistotou říct, že k tomu Čína využívá svou ekonomickou pozici, která je pro tyto státy přitažlivá. (Shambaugh, 2016)

Problematika iniciativy nastává v případě, kdy zhodnotíme její reálné úspěchy. Díky mnohým zatím nezrealizovaným investicím nelze jasně říct, zda je pro participující státy iniciativa prospěšná. Slíbené investice jsou zatím pouze přísliby, které dávají příležitost ke kritickému zhodnocení či zpochybnování iniciativy. Nejedná se přitom pouze o kritiku zájmů

Číny ale i zájmů participujících států. Odůvodněním této kritiky je fakt, že peníze plynoucí z fondů EU výrazně převyšují čínské úvěry a investice. To pochopitelně to neplatí pro státy, které na vstup do EU stále čekají, v tomto případě jsou čínské peníze přinejmenším zajímavou alternativou. (Furst, 2019)

Dalším problémem může být pro země 16+1 vlna kritických ohlasů ze západních zemí na spolupráci s Čínou. Nejedná se přitom nutně o západní země v rámci EU ale i o USA, která považuje rostoucí vliv Číny za strategickou konkurenci. (Song, 2018) Povaha čínského režimu a politické cíle dávají příležitost k obavám z bezpečnostního hlediska. V každém z bilaterálních vztahů s těmito státy je Čína přirozeně daleko silnějším partnerem. (Hála, 2019) Co se týče určování politiky například lidských práv, má hlas země nevelkou váhu, která se snižuje s objemem čínských investic. (Song, 2018)

Případová studie

V předešlé části byl analyzován prostor postkomunistické Evropy, v jehož rámci vznikla iniciativa 16+1. Ta je na základě této práce zkoumána jako jeden z faktorů čínské zahraniční politiky jakožto utváření regionálních uskupení. Toto regionální uskupení bylo skutečně utvořeno na základě čínské iniciativy, a jeho cílem je podle oficiálních dokumentů ekonomická a politická spolupráce. Čína v těchto zemích využívá svého ekonomického postavení. Využívá také toho, že některé z těchto zemí nejsou srovnatelně ekonomicky vyspělé. Zájem o čínské investice je v těchto zemích vysoký, a to i za cenu nerovného hlasu v politických otázkách. Na druhou stranu bylo zjištěno, že se v postkomunistických zemích objevují země, které jsou součástí iniciativy, ale jejich potřeba čínských investic není vysoká, protože obecně větší podíl investic přichází z EU v rámci jejich členství. I přes to tyto země s ČLR v rámci iniciativy spolupracují i za cenu kritiky západních partnerů a bezpečnostních rizik plynoucí ze spolupráce s Čínou.

V další části tedy analyzují tyto země v případové studii. V rámci případové studie budou v této práci zkoumány tři konkrétní státy ČR, Maďarsko a Polsko. Jsou to země se kterými uzavřela nejvyšší formu diplomatické spolupráce-strategické partnerství. Mimo to mají v postkomunistickém prostoru důležitou roli. Tyto tři státy patří do uskupení Visegrádské čtyřky (ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko). Jejich politická síla v rámci EU je vyšší, a jejich ekonomika je rozvinutá. Přesto se v těchto zemích po dvaceti letech od tranzice v liberální

demokracie objevovat populistické, či východní politické orientace. Zkoumány budou tři zbývající faktory čínské zahraniční politiky, které nebylo díky rozsahu práce možné zkoumat v rámci všech států postkomunistické Evropy:

1. vytváření bilaterálních smluv a memorand,
2. využívání ekonomických prostředků,
3. propaganda ČLR na konkrétním území.

Na základě těchto zkoumaných faktorů, jejich průběhu následků se budu v závěru práce snažit zodpovědět stěžejní otázky této bakalářské práce.

Česká republika

Vytváření bilaterálních smluv a memorand

Podle sinoložky Bakešové se diplomatické vztahy Číny s Českou republikou začaly objevovat již v roce 1919, kdy se setkali ministr zahraničí Edvard Beneš s tehdejším čínským protějškem Lu Zhenxiangem (Bakešová, 2019) V konci 50. let dochází k čínsko-sovětské roztržce, která má za následek zpřetrhání vazeb se sovětskými satelity, tedy i s Československem. Konec komunistické éry v Československu v roce 1989 a přerušení vazby s SSSR dalo Československu příležitost k formování vlastní zahraniční politiky. (Fürst, 2004)

Do roku 2013 představovala Česká republika nejkritičtější hlas v rámci hospodářských a politických vztahů s ČLR. To i přes to, že některé české společnosti či politici příležitosti na čínském trhu vnímali více než pozitivně. Podle Fürsta zapříčinily pozitivní obrat v česko-čínských vztazích dvě konkrétní události: proměna politické scény v roce 2013 po pádu pravicové vlády a výhrou Miloše Zemana v první přímé volbě prezidenta republiky. Druhou proměnou bylo ustanovení iniciativy 16+1, tedy zahrnutí ČR do svých diplomatických vztahů. (Fürst, 2016)

V roce 2016 podepsala ČLR a ČR smlouvu o strategickém partnerství, a povýšila tak své diplomatické vztahy na nejvyšší úroveň. V smlouvě se obě strany zavazují ke zintenzivňování bilaterální spolupráce a na základě memoranda spolu plánují spolupracovat v konkrétních odvětvích: infrastruktury, investic typu greenfield. V rámci průmyslu a obchodu uzavřely obě strany strategii Made in China 2025, která zahrnuje i podporu spolupráce malých a středních podniků. Na základě Memoranda o porozumění plánují obě strany „plně využívat fondu pro investiční spolupráci mezi Čínou a zeměmi střední a východní Evropy.“ Zajímavé je taky Memorandum o posílení rozvoje informační Hedvábné stezky, které má za cíl „v oblasti informačních a komunikačních technologií zlepšovat výměnu informací v [...] odvětvích, jako jsou síť Internetu, [...] budou diskutovat o dalších způsobech spolupráce s důrazem na ochranu práv duševního vlastnictví. (mzv.cz, 2016)

Využívání ekonomických prostředků

V českém politickém diskurzu je Čína brána jako zajímavý obchodní partner díky své ekonomické pozici. Tato pozice Číny je také jeden faktor zahraniční politiky, který využívá

nejvíce. Nepřitažlivost čínského politického režimu mezi liberálními zeměmi tak může být nahrazena přitažlivostí čínských investic. ČR samozřejmě patří mezi země, které mají o ekonomickou spolupráci s tímto ekonomickým gigantem zájem. Na základě memorand, která byla mezi ČR a Čínou podepsána by měl objem investic v ČR v období 2016-2020 dosáhnout celkové hodnoty 8 miliard dolarů. (PSSI, 2019)

Mezi největší čínské investory patřila do nedávna společnost CEFC. Ta v ČR spravovala aktiva v hodnotě přes 1,5 miliardy EUR. (E15.cz, 2019) V roce 2015 investovala do 50% podílu v Travel Service, Převzala 79% podíl v Pivovarech Lobkowicz, nakoupila menší podíly v mediálních firmách Médea a Empresa. Další větší investicí téměř stoprocentní podíl v SK Slavia, či koupě luxusních nemovitostí v centru Prahy jako Martinický palác, budova Živnobanky či Florentinum. (mzv.cz) O investicích CEFC lze spíše hovořit jako o akvizicích, nikoli o investicích do rozvoje malých a středních podniků či investicích typu greenfield.

Dalším velkým investorem je pekingská společnost Beijing West Industry (BWI Group). Ta investovala do výroby automobilových dílů v Chebu investicí 741 milionů Kč s vytvořením 315 míst. Rozsah investice činí 741 milionů Kč a měla by vytvořit zhruba 315 pracovních míst. Nebo čínská strojírenská firma Xian Shaangu Power, která za 1,34 mld. Kč koupila 75% podíl v brněnské společnosti Ekol (výrobce turbín). Mezi zajímavé investory do greenfieldu patří investiční firma Changhong, vyrábějící televize, která zaměstnává přes 300 lidí a investiční hodnota je více než 660 milionů Kč. Nebo společnost Huawei, která zaměstnává více než 400 zaměstnanců. (mzv.cz)

Vyjádřeno pomocí zatím dostupných informací se v roce 2016, kdy došlo k posílení česko-čínských vztahů strategickým partnerstvím bylo ze strany Číny v ČR přímo investováno 12,5 mld. Kč. V roce 2017 to činilo necelou polovinu. Od roku 2015-2017 investovala Čína v ČR n 23 mld. Kč. (ČNB.cz) Navíc čínský kapitál v českých firmách začíná klesat. V roce 2016 činila částka 5,2 mld. Kč. Na vrchol se dostala v roce 2018 s částkou 6,2 mld. Kč. V tomto roce byl zaznamenán pokles s 5,7 mld. Kč. Do budoucna za na základě nového podepsaného memoranda plánuje v dalších dvou letech investovat v ČR asi 23,1 mld. Kč. (aktuálně.cz, 2019) To je téměř stejná částka proinvestovaná Čínou v letech 2015-17, neznamená to tedy, že v ČR bude růst investic ze strany ČLR výrazněji růst. Navíc je nutné poznamenat, že hodnota akvizic je v ČR stále vyšší než investice do nových podniků a pracovních míst, ke kterým mělo dojít na základě podepsaných memorand. (euro.cz, 2018)

Propaganda ČLR na konkrétním území

V roce 2015 CEFC investovala do podílu v mediálních domech Empresa a Medea. Průzkum CHINFLUENCE poté zjistil, že na TV Barrandov, která patří do zmíněného mediálního domu Empresa, byl zaznamenán nárůst pozitivních či neutrálních zpráv o Číně právě od roku, kdy do ní CEFC investovala. Nicméně i přes příslib čínských investic je většina zpráv o Číně, pokud nebudeme zahrnovat média alternativní, negativní. (Chinfluence.eu) To se může změnit koupí jedné z nejsledovanějších stanic TV Nova finanční skupinou PPF, která je vlastněna Petrem Kellnerem. V souvislosti s jeho podnikáním v Číně či stavbou 5G sítě pro O2 společností Huawei se hovoří o možné snaze prosazování vlivu na politiku. (lidovky.cz, 2019)

Zajímavým strategickým nástrojem Číny na území ČR je bezpochyby Konfuciov institut. Ten byl ustanoven v Olomouci při Univerzitě Palackého již v roce 2007. Tyto instituty zřizuje Čína po celém světě. Mají primárně vzdělávací charakter; nabízí výuku čínského jazyka, skládání zkoušek HSK a propaguje čínskou kulturu. Studentům čínského jazyka na Univerzitě Palackého zařizuje Čínou hrazené studijní pobyty na prestižních univerzitách po celé Číně. V roce 2019, kdy je bezpečnost těchto institutů velmi diskutována, byla ustanovena nová pobočka Konfuciova institutu v Praze, při Vysoké škole finanční a správní. Kde se budou nově konat akce a přednášky o Číně, které ji představují jako východní velmoc a představují její politické a ekonomické strategie jako například iniciativa Nová hedvábná stezka. (konfuciuvinstitut.cz, 2019)

Mimo Konfuciov institut, jsou dalšími zajímavými pokusy o čínskou propagandu například sponzorská smlouva mezi Huawei a Pražským hradem, která poskytuje veškeré telekomunikační vybavení prezidentské kanceláře. A to i přes to, že Bezpečnostní informační služba vydala varování ohledně Huawei, která je povinna sdílet informace s čínskými vládními činiteli. (lidovky.cz, 2019)

V českém akademickém prostředí se také vyskytují pokusy o propagandu. Zejména se soustředí na vědce technologických a informačních oblastech, pro přístup do databází. Ale jsou vybíraní i vědci, kteří mají poté za úkol prosazovat čínský vliv v politické, komerčním či mezinárodním prostředí či dostávat informace z opozičních komunit. (Mareš, 2019) Čína také sponzoruje mnoho akcí, které ukazují její kulturní bohatství či ekonomický vliv. Nemusí se nutně jednat o čínské festivaly jídla, ale i o přednášky na akademické půdě, které nekriticky

pojednávají o funkcích čínských iniciativ a nejlepším studentům nabízí plně hrazený pobyt v Číně. (sinopsis.cz, 2019)

Výsledky

Podle premiéra Andreje Babiše objem čínských investic v České republice nebyl uspokojivý a že časté vzájemné návštěvy českých a čínských představitelů pomohly Pekingu více než Praze. Vzájemnou obchodní výměnu pomocí slov jako "nic působivého." (CEIAS, 2019) Místo slíbených investic typu greenfield bylo nejvíce investováno pouze do akvizic. Kromě toho si český premiér také stěžoval, že uplynuly tři roky od uzavření dvoustranné dohody o strategickém partnerství, přesto se stále ještě nezačalo formovat. (CEIAS, 2019)

Mimo Zemanovu pročínskou politiku a lobbying, se ale objevují neshody v rámci směřování české zahraniční politiky. To je patrné například na rozhodnutí předsedy Senátu Jaroslava Kubery, který se rozhodl k oficiální cestě na Taiwan (aktuálně.cz) nebo politika pražského primátora, která vyvrcholila zrušením partnerské smlouvy Prahy a Pekingu (ČT24.cz). Mimo Zemanovu pročínskou politiku se tedy v českém diskurzu objevuje spousta nesouhlasných postojů s politikou Číny. Nejčastěji interpretovanými jsou lidská práva a otázka Taiwanu a Tibetu.

Problémový je i případ nanotechnologické společnosti HE3DA Technologies, který je ukázkou, jak probíhají krádeže technologií. V tomto případě se společnost HE3DA snažila sehnat investora pro svůj nový typ lithiové baterie. Díky slíbenému velkorysému financování se rozhodla pro čínského investora registrovaného v Německu. Poté bylo zjištěno, že se Čína pokusila zapojit do krádeže technologií. (PSSI, 2019) Dalším varovným případem jsou společnosti Huawei a ZTE, které usilují o výstavbu 5G sítě. Bylo zjištěno, že soukromé společnosti se sídlem v Číně musí spolupracovat se zpravodajskými službami. (PSSI, 2019) Nicméně ani toto varování nezabránilo Pražskému hradu podepsat smlouvu o poskytování telekomunikačních zařízení touto společností.

Dále skandály CEFC z roku 2018 poodhalují čínskou „economic statecraft.“ CEFC měla ukázat schopnost Číny o ekonomickou ofenzivu. Nicméně CEFC po několika skandálech krachovala. Chování společnosti bylo proti plánům čínské vlády, a to poté způsobilo, že byl

předseda společnosti zatčen a státní podnik CITIC převzal na CEFC převodem českého majetku CEFC do státní společnosti CITIC. (Garlick, 2019)

Z tohoto případu lze vyvodit dva závěry týkající se čínské „economic statecraft“ v postkomunistické Evropě. Prvním z nich je, že existuje skutečně vědomý pokus o vytvoření koordinované strategie s využitím čínských komerčních aktérů, jako je CEFC a CITIC. Druhým je, že kontrola Pekingu nad svými obchodními aktéry je, jak tvrdí William Norris, překvapivě spíše proměnlivá než absolutní. Nečestná činnost čínských podnikatelů může být spíše normou než výjimkou, zejména pokud se jedná o soukromé firmy, což znamená, že Peking ne vždy ví, co čínské společnosti dělají, i když se snaží použít je jako státní agenty. (Garlick, 2019) Díky tomu lze hodnotit čínské působení v ČR jako neúspěšné jak z pohledu reálného podílu investic, tak vylepšení jejího obrazu. To znamená, že nelze říct, že je čínský vliv v České republice natolik silný, že by se mohl poměřovat se západním vlivem jak ze strany EU, tak ze strany USA.

Maďarsko

Vytváření bilaterálních smluv a memorand

Stejně jako to platí u případu ČR, i maďarské vztahy s Čínou začínají být relevantní až po zániku východního bloku, kdy může svobodně tvořit svou zahraniční politiku. V případě Maďarska platí, že jeho vztah s Čínou od 90.let je o něco rozvinutější. Od roku 1992 navštívilo Čínu pět nejvyšších maďarských politických činitelů. Jako jedinou zemi ve V4 navštívil Maďarsko v roce 1995 i čínský prezident. Výročí padesáti let od navázání diplomatické spolupráce v roce 1999 se účastnil i maďarský prezident a šest ministrů tehdejší vlády. Maďarské vztahy s Čínou jsou nejrozvinutějšími v porovnání s ostatními státy V4. Už v roce 2001 objem vzájemného obchodu dosáhl 1,5 miliardy dolarů. (Gregušová, 2005)

Podobně jako v České republice prošel vztah Maďarska a Číny nejpozoruhodnějším vývojem hlavně v posledním desetiletí. V počátcích byl hlavní cíl vztahů s Čínou převážně ekonomického charakteru: dobré politické vztahy byly nástrojem, nikoliv účelem. Účelem bylo posílení bilaterálního obchodu a příliv čínských přímých zahraničních investic s cílem vytvořit pracovní místa. Během střetů s EU za vlády Viktora Orbána, se však postupně objevil i politický faktor. V letech 2010–2011 byla realizována tzv. východní politika otevírání jako reakce na krizi vztahů v rámci EU.

Orbán založil oficiální stranu pro vztahy s Komunistickou stranou Číny. Jako premiér navštívil Čínu v letech 2010, 2014, 2015, 2017, 2018 i 2019, kdy obě vlády zlepšily bilaterální vztahy. S prezidentem Xi Jinpingem se setkává dokonce dva roky po sobě v roce 2018 a 2019. (fmPRC.gov.com, 2019) V roce 2017 byly diplomatické vztahy povýšeny na nejvyšší úroveň strategického partnerství. (Matura, 2019) Maďarsko se v roce 2015 také stalo první zemí EU, která podepsala memorandum o spolupráci či o porozumění v rámci iniciativy Pás a stezka. (scmp.com)

Využívání ekonomických prostředků

Ve většině zemí V4 je motivací ke spolupráci s ČLR ekonomika. Maďarsko se od tohoto vzorce tedy odchyluje. Od roku 2010, klade vláda Viktora Orbána na vztahy s Čínou velký důraz a v jeho proslovech se netají inspirací čínským režimem. Vysvětlením může být reakce na kritiku domácí politiky ze strany EU. Podle Fürsta je tento přátelský přístup k čínskému

režimu motivován i finančními problémy Maďarska, které v ekonomickém růstu Číny vidí šanci na příliv potencialních čínských investic. (Fürst, 2016, s. 131)

Čínsko-maďarské vztahy mají výsadní postavení, protože žádná ze stran veřejně nezpochybňuje význam Číny a politicky citlivé otázky nejsou diskutovány. Dalšími prvky čínské přítomnosti v Maďarsku jsou velká rostoucí čínská komunita, vzniklé čínsko-maďarské dvojjazyčné základní školy a regionální ředitelství Čínské banky (Bank of China). (Matura, 2019)

Co se týče objemu přímých čínských investic, Maďarsko má v regionu postkomunistické Evropy opravdu klíčové postavení. Ke konci roku 2015 dosáhly čínské investice v Maďarsku 3,5 mld. USD, roční příliv čínského kapitálu ale navzdory veškerému úsilí maďarské vlády od roku 2010 dramaticky klesá. Spolupráce 16+1 nepřispěla ani k posílení maďarského vývozu do Číny. (Matura, 2017)

Ačkoliv čínské nadnárodní společnosti představují relativně malý podíl v celkových investicích v Maďarsku, vytvořily pracovní místa a zvýšily vývoz a přispěly tak k hospodářskému růstu Maďarska. Mnoho z těchto společností např. Lenovo, ZTE, Huawei, Čínská banka proměnilo maďarské podniky v evropská regionální centra své činnosti. Hlavní část čínských zahraničních investic v Maďarsku pochází z čínské chemické společnosti Wanhua, která získala 96% podíl v maďarské chemické společnosti BorsodChem. Je to zatím největší čínská investice ve státech postkomunistické Evropy. Dále investovala do hlavních výrobců surovin v sektoru automobilového, izolačního, stavebního a nábytkářského průmyslu. (PSSI, 2019)

Druhý největší čínský investor v Maďarsku je Huawei. Ten zde vytvořil největší dodavatelské centrum Huaweie na světě a slouží jako výrobní a logistické centrum pro 55 zemí v Evropě, Severní a západní Africe, Rusku, střední Asii a na Středním východě. Společnost přímo zaměstnává asi 330 lidí, z nichž 60 % je maďarských a zbytek jsou čínští občané. (PSSI, 2019)

Propaganda ČLR na konkrétním území

Mediální diskurz o Číně se většinou zaměřuje na ekonomická data a rozvoj bilaterálních vztahů. Zároveň je i silně zpolitizován. Co se týče mediálního trhu, prošel v posledních letech zajímavým vývojem. Některé hlavní televizní kanály (TV2 a národní televize) a on-line News portály (origo.hu) byly koupeny nebo ovlivňovány zájmovými skupinami blízkými vládě. Hodnocení maďarsko-čínských vztahů v médiích je také silně ovlivněno politickým postojem daného mediálního zdroje k vládě. Seriózní debaty o vztahu s Čínou se tak v Maďarsku v podstatě nevyskytují. (Matura, 2019)

Přístup k Číně je ovlivněn domácí politikou. Média jsou, co se týče zpráv o Číně, velmi pragmatické. Většinou zmiňují roli Číny ve světové ekonomice, čínské počínání a inovace či maďarsko-čínské vztahy. Na druhou stranu témata jako jsou lidská práva nebo otázka Tibetu jsou zmiňována velmi málo. (Matura, 2019)

Stejně tak jako v České republice i v Maďarsku Ministerstvo školství zřídilo Konfuciovy instituty. V Maďarsku jich je v dnešní době pět. Na Univerzitách Eötvös Loránd, Szeged, Miskolc a na fakultě Tradiční čínské medicíny na Univerzitě Pecs. Jejich úloha je stejná jako v ČR, slouží k výuce čínského jazyka, konání zkoušek HSK, přednáškám o čínské kultuře a politických činnostech ve světě. (HanBan.org, 2019) Stejně jako u českého případu, i zde platí, že Konfuciovi instituty podle bezpečnostních služeb hrají roli tzv. „trojského koně“ a vykonávají tak skrze svou činnost v zemích působení špionáž.

Výsledky

Maďarsko je výhodným investičním cílem pro Čínu, díky levným nákladům (v porovnání s evropským průměrem). Vyskytuje se zde kvalifikovaná pracovní síla v odvětvích, o které má Čína zájem. Dále hrají roli i instituce, které zaručují podmínky přizpůsobené k přilákání velkých investorů, jako jsou svobodná celní pásma nebo zvláštní ekonomické zóny s podpůrnými službami a daňové úlevy. (PSSI, 2019)

Čínské společnosti také věnují větší pozornost úrovni politických vztahů; politická gesta a opatření jsou stále důležitá při rozvíjení vztahů s Čínou. Maďarsko, které je jedním z

největších příjemců čínských investic ze zemí postkomunistické Evropy. Tyto vztahy začalo posilovat dříve než ostatní postkomunistické země. (PSSI, 2019)

Mezi dosavadní zajímavé investice v Maďarsku patří investice do infrastruktury. Mezi ty patří například rekonstrukce letiště Szombathely a Debrecen. Zatím ale nic z toho nebylo realizováno. Stejně tak projekt železnice Bělehrad – Budapešť v rámci iniciativy Pás a stezka, ten je momentálně vyšetřován Evropskou komisí kvůli problematické transparentnosti. (PSSI, 2019)

Podle institutu Mercator měly investice do roku 2017 v Maďarsku hodnotu 2 miliardy EUR. (euro.cz, 2018) Což ve jednu tolik co v Polsku. Nutno tedy říci, že v Maďarsku se čínským investicím daří ze států V4 nejvíce. Nicméně stejně jako v Polsku a České republice, i čínské investice v Maďarsku putují hlavně do akvizic nikoli do vytváření nových pracovních míst. Z toho lze vyvodit, že čínské investice nemají záměr vytvářet pracovní místa v nových továrnách, ale skupovat podíly ve firmách s technologií.

Přesto, pokud se podíváme na podíl přímých čínských investic, má Maďarsko ve střední Evropě klíčovou pozici. Do konce roku 2015, byly investice o něco vyšší než do roku 2017. Podle vlády dosáhly 3,5 miliardy dolarů USD. V rámci přímých investic jde ale pouze o částku 200 milionu dolarů. Zbytek investic jsou akvizicí chemické společnosti BordosChem čínskou skupinou Wanhua. Ačkoliv je v Maďarsku potřeba nových pracovních míst, velké investice do průmyslových továren zatím zaostávají. (Matura, 2017)

Lze říct, že na rozdíl od České republiky (nebo jak se později dozvíme i od Polska) se Maďarsko dočkalo slušného podílu z příslibených čínských investic. Spory EU a Maďarska mohou působit jako důvod k pro-čínské politice. Pro-čínská politika Viktora Orbána může být právě důvodem k vysokému podílu investic. Mimo to lze na příkladu Maďarska vidět ještě jeden faktor, který mohl způsobit, že strategie Číny vychází - a to jsou zpolitizovaná média. Ta zaručují Číně pozitivní obraz i vnímání. V případě maďarských médií nedochází ke kritice, kterou vidíme v Polsku nebo v ČR, kde jsou tématem spíše lidská práva než čínské investice.

Polsko

Vytváření bilaterálních smluv a memorand

Politické vztahy mezi Polskem a ČLR oficiálně začaly 5. října 1949, když Polsko oznámilo uznání Čínské lidové republiky a 7. října téhož roku ustavili diplomatické vztahy na úrovni velvyslanectví. Vztahy Číny a Polska byly díky pozici Polska v sovětském bloku v této době na přátelské úrovni. To se změnilo s čínsko-sovětskou roztržkou. (chinadaily.com, 2004)

První důležitou návštěvou se udála v roce 1988, kdy navštívil Čínu polský premiér. Po rozpadu Sovětského svazu začaly vztahy mezi Polskem a Čínou sílit. V září 1994 obě strany podepsaly devět dohod a dopis o záměru spolupráce. První státní návštěva Číny za posledních 38 let, se uskutečnila v roce 1997, kdy hlavy států obou zemí podepsaly Společné prohlášení Čínské lidové republiky a Polska. (chinadaily.com, 2004)

Vztah Číny a Polska začal posilovat v roce 2011. S dohodou o strategickém partnerství mezi Polskem a Čínou povýšily země své vztahy na nejvyšší diplomatickou úroveň. Polsko se stalo dokonce jednou z prvních zemí, se kterými Čína toto partnerství podepsala. Tímto krokem byl odstartován nový začátek polsko-čínských bilaterálních vztahů. (Sarek, 2018) V roce 2016 dokonce Polsko vstoupilo do investiční banky AIIB jako jeden ze zakládajících členů. (PSSI, 2019)

V rámci strategického partnerství je zahrnuta i investiční spolupráci. Obě strany se dohodly na zvětšování čínských investic a Polsko dokonce dostalo status ústřední země iniciativy 16+1. (Sarek, 2018) To díky svému strategickému geografickému umístění a ekonomické stabilitě. (PSSI, 2019) Na základě posilování spolupráce bylo během loňského roku dokonce podepsáno memorandum o spolupráci mezi těžební společností PeBeKa a čínskou státem vlastněnou společností China Minmetals.

Čínské úřady zahraničního obchodu tím převzaly povinnost propagovat polské podniky, produkty a hledat v Číně investory. (Sarek, 2018) Čínská propagace se nevydařila a díky nedostatečnému přínosu iniciativy 16+1 v Polsku, se polská vláda v roce 2018 rozhodla, že s Čínou bude prioritně spolupracovat pouze v rámci bilaterálních smluv. (PSSI, 2019)

Využívání ekonomických prostředků

Vzhledem k tomu, že byla zvolena jako ústřední město iniciativy 16+1, počítalo se s velkým podílem čínských investic nejen ze strany Polska ale i ze strany Číny. Polsko pro Čínu představovalo velmi výhodné umístění pro investice. Mimo atraktivní geografickou polohu jsou v Polsku i relativně nízké náklady na mzdy, zároveň ale i vysoká kvalifikace zaměstnanců. (PSSI, 2019) Navíc čínské úřady oficiálně podporují společnosti, aby v Polsku investovaly. (Sarek, 2018)

Velký zájem čínských investorů je především o uznávané, v celosvětovém měřítku konkurenceschopné značky a špičkovou technologii, která jim pomůže na globálním trhu. Problémem je, že v tomto směru má Polsko málo co nabídnout. Zájmem o vytváření pracovních míst přesunutím výroby do Polska u investorů také není. Místo toho se tedy čínští investoři začali orientovat na investice do infrastruktury. (Sarek, 2018)

Některé čínské firmy dokonce začaly vyhrávat výběrová řízení, jako v případě dálničního okruhu v Krakově, který má hodnotu 350 milionů amerických dolarů. (Sarek, 2018) Třetí největší stavební společností na světě COVEC, která je obrovský čínský státní konglomerát vyhrála v Polsku díky ceně státní zakázku na dálniční okruh A2. Cena byla natolik nízká, že by se musel ceny místních dodavatelů snížit. To se ale nestalo a stavba se stala velkým problémem. (voxeurop.eu, 2011)

Další investice v Polsku odpovídají zaměření čínské politiky na rozvoj nových technologií a obnovitelné energie. Přítomnost investic se tedy objevila v IT průmyslu (Huawei, ZTE), elektroniky (TCL Corporation), elektromechaniky (Nuctech Varšava), výroby strojů (LiuGong strojní zařízení, Tri-Ring Group), chemikálií a elektrochemických látek (Petrochemia Blachowania SA, Guotai-HuaRong Polsko) a zpracování masa. V roce 2016 bylo investováno do společnosti na zpracování komunálního odpadu, recyklace a výroba alternativních paliv. V prosinci 2015 byl nakoupen 49% podíl ve větrných elektrárnách v Polsku. Do výstavby elektronické infrastruktury jsou zapojeny skupiny Pinggao a Sinohydro Corporation a dalších dvacet šest skupin. (PSSI, 2019)

Import z Číny sice vytrvale rostl, v roce 2016 bylo dosaženo 18 miliard USD, ale polský export tento růst nenásledoval a místo toho stagnoval na relativně nízké úrovni. V roce 2011 Polsko vyvážela zboží do Číny ve hodnotě 1,8 miliard amerických dolarů; v 2013 a v roce 2016 1,9 miliard amerických dolarů. (PSSI, 2019) Objem čínských investiv do roku 2017 má hodnotu 1 mld. EUR. (sinopsis.cz)

Problémem je, že čínští investoři v Polsku se ale zajímají pouze o lepší přístup na polský a evropský trh. Žádný z nich nechce založit svou výrobu výlučně v Polsku. Chtějí být blíže jejich zákazníkům, aby jim lépe sloužili a měli větší podíl na polském a evropském trhu. (Sarek, 2018) Obecně lze říct, že čínské investice mají v Polsku v porovnání například s Maďarskem opravdu nevýznamný podíl. Polské očekávání přílivu čínských investorů, vytvářejících nové továrny a pracoviště, se nenaplnilo. Hodnota požadovaných investic je navíc mnohokrát menší než například akvizice.

Propaganda ČLR na konkrétním území

Stejně tak jako v Maďarsku a ČR byly i v Polsku ustanoveny Konfuciovy instituty. V dnešní době jich v Polsku existuje šest. Dva samostatné působí v Krakově a Opoli. Zbylé čtyři jsou založené při Univerzitě Adama Mickiewicze, Varšavské a Gdaňské univerzitě, a na Jagellonské střední škole. (HanBan.org, 2019) Jejich funkce zůstává stejná, má vzdělávací charakter – poskytuje výuku čínštiny. Pro Čínu zase slouží jako součást strategie „trojský kůň.“

Zajímavým je případ společnosti Huawei, kdy prosinci 2018 polské ministerstvo zahraničních věcí zveřejnilo prohlášení, ve kterém odsuzuje čínskou komerční špionáž. Dva týdny na to byl v Polsku pro špionáž zatčen regionální ředitel Huawei Wang Weijing. Zajímavé je, že tato informace byla v polských médiích zmiňována jen sporadicky. (CHINFLUENCE.eu, 2018)

Celkově je zajímavé, že mediální obraz Číny je v polských médiích velmi pozitivní. To i přes to, že celkový objem investic nebyl tak velký, jak se čekalo. V polském případě ale neplatí situace u ČR, kdy čínský investor investoval do mediálního domu Empresa. V rámci polských médií, se celkově všechny platformy vyjadřují vůči Číně pozitivně. Nelze to ale přisuzovat čínským vlastníkům.

Realita

Ještě před nedávnem byly vztahy Polska a Číny považovány za velmi přátelské. Nicméně navzdory mnoha snahám polských politiků napříč ideologickým spektrem se čínské investice nenaplnily, alespoň ne v očekávaném objemu. Čínsko-polské obchodní vztahy jsou prospěšné pouze pro Čínu. Rozhodně tedy nejsou založeny na vzájemné prospěšnosti. (Turcsányi, 2019)

Důležité je ještě jednou zmínit, že Polsko bylo pro Čínu hlavním investičním cílem v rámci 16+1. O to zajímavější je, že k velkým investicím nedošlo, a pokud ano, byly to zejména akvizice. Vina je hlavně nedostatku kapacit k uspokojení investorů, celosvětově uznávaných značek, které mají pro investory hodnotu snazšího vstupu na globální trh.

Nakonec se polská vláda rozhodla, že pro ni zůstane prioritou pouze bilaterální smlouva s Čínou. Polská změna politiky může být zčásti připisována narůstajícím rozčarováním ohledně výsledků 16+1 ve snahách o posílení vazeb s Pekingem. Důvodem mohou být i priority při výběru mezinárodních partnerů. Tím hlavním stále zůstává USA, a vzhledem k narůstajícím napětím mezi USA a Čínou musí Polsko zaujmout svou pozici. (Turcsányi, 2019)

Zajímavým je případ společnosti Huawei, kdy prosinci 2018 polské ministerstvo zahraničních věcí zveřejnilo prohlášení, ve kterém odsuzuje čínskou komerční špionáž. Dva týdny na to byl v Polsku pro špionáž zatčen regionální ředitel Huawei Wang Weijing. Dále se polské orgány potýkaly s blokováním tří velkých veřejných zakázek, týkajících se infrastrukturních projektů, které získaly čínské společnosti. Jednalo se o dva projekty na dálnici a výstavbu spaloven odpadků, přičemž všechny zpočátku získaly čínské společnosti. Stojí za to si připomenout, že čínská zkušenost s infrastrukturou v Polsku zahrnuje neblaze proslulý případ COVEC z roku 2011, který je v zemi i jinde velmi dobře známý. Tento případ může připomínat český případ CEFC. (Turcsányi, 2019)

Porovnání

Podíl investic přicházejících z EU a Číny

Pro porovnání a následný závěr, který má zodpovědět otázky ohledně vlivu Číny v postkomunistických zemích, je nutné podívat se, jakou pozici drží v těchto státech Evropská unie, jíž jsou členy. V zemích střední a východní Evropy má EU stále velkou ekonomickou moc. Tato moc je založena na tom, že ekonomika většiny zemí střední a východní Evropy je orientována na export, který je závislý na společném evropském trhu. Za druhé je EU největším investorem ve většině členských států. Za třetí EU poskytuje členským státům obrovské finanční částky na rozvoj. (Song, 2018)

Od té doby, co se Maďarsko, ČR a Polsko připojili k EU, čerpají finance ze tří různých forem fondů: Fondu pro regionální rozvoj, Sociálního fondu a Fondu soudržnosti. Od roku 2014 do roku 2020 má ČR dostat z těchto fondů okolo 22 miliard eur. Export z ČR do EU má hodnotu 82 % a import 66 % z celkového českého objemu. Maďarsko má od roku 2014 do roku 2020 dostat z těchto fondů okolo 21,9 miliard eur. Maďarský export do ostatních zemí EU má hodnotu 78 %, import 74 %. Polsko má během těchto let dostat z těchto fondů okolo 71 miliard eur. Mimo to funguje EU jako největší zdroj zahraničních investic. Jen v rámci V4 a Německa je podíl importu a exportu okolo 16 %. Největší příliv investic do zemí postkomunistické Evropy putuje nepopíratelně od EU. V Polsku mají nejvyšší podíl na investicích Francie a Nizozemí, zahraniční investice se pohybují okolo 17 %. Polský export do EU se pohybuje okolo 76 %, import z EU 57. (Song, 2018)

Několik čísel z předchozích dvou odstavců poslouží k představě, jak si vlastně stojí obchodní a investiční vztahy tří komparovaných států s Čínou. Na první pohled může zdát, že výsledky iniciativy 16+1 jsou úspěšné. Detailnější pohled do investic a podílu exportu v porovnání se zeměmi EU, nám ale ukazuje, že čínské investice takových hodnot nedosahují.

Celou situaci mapuje nejlépe vývoj vztahů s Polskem. Od zapojení do iniciativy se cílilo na Polsko, které je největším státem ze „šestnáctky“. To bylo pro svou strategickou polohu ustanoveno neformálním lídrem. Většina investic mělo cílit právě do Polska. Tento plán ale nevyšel, protože v Polsku bylo málo podmětů pro čínské investory. Ti měli zájem hlavně o rozšiřování svého know-how a rozvážení svého zboží do okolních zemí či západní Evropy.

Nedostatek investic způsobil, že na summitu v roce 2018 premiér Polska symbolicky chyběl. Ve stejnou dobu se v Polsku zrušily dvě zakázky, které vyhrály čínské firmy. V listopadu byla premiérem Polska Čína zmíněna jako bezpečnostní problém a následně byli za špionáž zatčeni dva pracovníci Huawei. (Turcsányi, 2019)

Polský případ může být předpovědí, jak si iniciativa povede v následujících letech. To se bude odvíjet od čínského záměru v těchto zemích. Pokud je jejím záměrem oslabení západního vlivu a akvizice v technologických firmách či krádeže technologií, může se stát, že ke zlepšení aktivity iniciativy 16+1 nedojde.

Výsledky čínské politiky

Čína se začala více angažovat ve státech postkomunistické Evropy, protože čínští investoři stále považovali Evropu jako atraktivní investiční destinaci. Kolísavá politická podpora více transatlanticky orientovaných států, jako je Polsko, Česko, Slovensko a pobaltské státy, ukazuje hranice politické loajality vůči 16+1. Čína je kritizována akademiky i médií díky malým investicím. Političtí představitelé některých postkomunistických států vynechávají výroční summity nebo označují čínské iniciativy za bezpečnostní hrozbu (český i polský případ). Není to ale jen kritika mířená na malý ekonomický zisk, ale i na samotnou povahu čínského politického systému. Ta je přítomná hlavně v českém případě, kdy se předseda Senátu rozhodl k oficiální návštěvě Taiwanu nebo když pražský primátor veřejně kritizoval přístup Číny k lidským právům. (Fürst, 2019)

Není to ale jen komunistický politický model, který státy postkomunistické Evropy odrazuje. Čínská strategie špionáže odhalené na začátku roku 2019 či krach investičních společností v Polsku a Česku ukázal další problémy Číny. V lednu 2019 Polsko zatklo ředitele společnosti Huawei za obvinění ze špionáže. Český premiér Andrej Babiš zároveň nařídil zákaz používání zařízení Huawei a ZTE vládními úředníky. Podle toho lze soudit, že jak Polsko, tak ČR vyjádřily podporu USA nikoliv Číně.

Polsko a Česká republika mají významnou pozici v rámci čínských vztahů se zeměmi střední a východní Evropy. Díky tomu byli kritizováni ze strany EU i USA. Podmětem pro spolupráci s Čínou byla finanční krize z roku 2008, kdy byla nižší úroveň financování od tradičních investorů. Krize způsobila snahu o diverzifikaci jejich obchodních a ekonomických

vztahů. Nicméně pět let poté, co byla zahájena iniciativa 16+1, se kromě kritiky EU a USA země střední a východní Evropy dočkaly jen menších investic, ze kterých byla většina pouze akvizice. To neznamená, že je čínský obchod a investice v zemích střední a východní Evropy zanedbatelné, naopak. Problémem jsou spíše velké bezpečnostní problémy, které spolupráce s čínskými investory přináší. (PSSI, 2019)

EU tedy zůstává hlavním obchodním a investičním partnerem pro všechny země regionu střední a východní Evropy. A zatím to vypadá, že kvůli problematickým investicím budou více tíhnout k podpoře EU, než aby na ně dopadly velké finanční ztráty. Takový výsledek spolupráce v čínských iniciativách bude možná více běžný, a to nejenom v iniciativě 16+1.

Jak již bylo řečeno, v regionu střední a východní Evropy je jedním z hlavních důvodů (v případě Polska a ČR) nespokojenosti nedostatek plnění závazků ze strany Číny. Prozatím spolupráce iniciativy slibuje zemím střední a východní Evropy rostoucí investice a prohloubení spolupráce a zároveň nabízí mnoho příležitostí pro setkání na vysoké úrovni. Nicméně s výjimkou Maďarska je spolupráce s Čínou pro Polsko a ČR spíše rozporuplná. (PSSI, 2019)

Dalším záměrem iniciativy bylo mimo jiné i zlepšení vztahů s EU. To se ale nepovedlo. Efektem iniciativy byla spíše kritika jak vztahů s postkomunistickými zeměmi, tak netransparentnosti. Znepokojení EU napovídá, že čínský vliv v postkomunistické Evropě opravdu roste. Přece jen se 16+1 stala více než jen každoročním summitem. Je to regionální instituce, která je definována zejména čínskou iniciativou. Díky čínské ekonomické síle nabízí inkorporovaným zemím, aby redefinovaly svou mezinárodní identitu nejen v rámci EU. (Kavalski, 2019)

Obecně závěrem lze říct, že se vztahy Maďarska a Číny zlepšily. Polsko vyjádřilo počáteční zájem o práci s Čínou, ale nižší, než očekávané investice přinesly zklamání. A politici v České republice sice projevovali silný zájem o větší roli Číny ve své ekonomice, ale z mnoha důvodů nebyl uskutečněn.

Na příkladech Polska a ČR je vidět, že iniciativa nebyla schopna o mnoho navýšit ekonomickou výkonost. Vzhledem k tomu, že tyto dvě země mají výjimečnou pozici v rámci postkomunistické Evropy, lze očekávat, že jejich přístup k iniciativě ovlivní přístup celého regionu postkomunistické Evropy. Očekávání, že 16+1 bude využívána i k řešení některých

problematických záležitostí bezpečnostního a politického dopadu, se také nenaplnila. (Turcszányi, 2019)

Mimo nedostatečné investice je dalším diskutovaným tématem bezpečnostní hrozba ze strany Číny. Minimálně v ČR a Polsku jsme mohli vidět, že se obě země potýkaly s existencí čínské špionáže. Obava z čínské špionáže je reálná, protože zisk klíčových technologií Čínou by mohl znamenat narušení bezpečnosti nejen postkomunistických států. Nemusí to být pouze krádeže know-how, ale i snaha o ovlivňování demokratických voleb. (Turcszányi, 2019)

Tyto evropské obavy a procesy investičních šetření nám mohou pomalu odpovídat na otázky nejen o úspěšnosti čínské zahraniční politiky v EU, ale i do jaké míry se Čína snaží oslabit vliv EU a USA v postkomunistických zemích, aby svůj vliv v těchto zemích mohla zvětšovat. Případy krachů společností CEFC a COVEC v Polsku a Česku jsou příznačné. Ukazují totiž, že schopnost Číny kontrolovat své hospodářské subjekty je proměnlivá, protože CEFC se zjevně nechovala, jak si čínská vláda přála nebo očekávala. To způsobilo, že Čína převzala kontrolu převodem českého majetku CEFC do státní společnosti. Krach těchto společností a bezpečnostní rizika, která se objevila okolo společnosti Huawei, způsobily, že se vnímání Číny nejen v těchto zemích zhoršilo, ale zvětšilo obavy západních států, a to nejen EU, ale i USA. Polsko může být dobrým příkladem, protože nám ukazuje, že ačkoli ze zemí postkomunistické Evropy mělo nejsilnější strategická partnerství, bilaterální vztahů v rámci 16+1 a v rámci „Pásu a stezky“, či dokonce pozici v Asijské investiční bance, k žádnému pokroku na úrovni polsko-čínských vztahů nedošlo. Naopak Polsko dokázalo, že strategické partnerství s Čínou je méně důležité než vztahy s USA, a že vztahy s Čínou rozhodně nebudou na úkor dobrých vztahů s USA.

Čína vyvinula velké úsilí na posílení své přítomnosti ve střední a východní Evropě prostřednictvím státem řízeného komerčního přístupu. I když došlo k některým smysluplným výsledkům, zejména v budování institucionálních vazeb, její ambice v postkomunistickém regionu čelí mnohým praktickým překážkám. Stručně řečeno, je ještě dlouhá cesta, než se Čína stane globální silou. (Song, 2018)

Závěr

Tématem této bakalářské práce byly vztahy Čínské lidové republiky se zeměmi postkomunistické Evropy. Výzkum vztahů mezi těmito státy byl zasazen do doby, kdy se Čína snaží přeložit svou ekonomickou pozici do mocenského postavení. To nastává v roce 2012 s příchodem nového čínského generálního tajemníka a prezidenta Xi Jinpinga. Nové éra Číny, definovaná Xi Jinpingem, se odvíjí od ambic, kterých Čína díky svému ekonomickému růstu nabyla. Využitím svojí ekonomiky se Čína snaží získat vliv na mezinárodním poli.

V první kapitole o ambicích a moci Číny byly popsán vliv Xi Jinpinga na politiku ČLR a změny v čínské politice, které od počátku svého funkčního období provedl. Na základě analýzy důležitých událostí v čínské historii bylo zjištěno, jakého charakteru čínská moc je. Bylo zjištěno, že Xi Jinping chce v rámci Čínského snu zahájit renesanci čínského národa. Vytvořením nacionalistické vize, která se vrací ke „zlatým časům císařství“, chce sjednotit čínský národ a „obnovit“ čínskou hegemonii, která byla Číně odebrána cizími mocnostmi.

Charakteristika národní identity, která předkládá silný čínský národ bojující proti korupci, vytváří alternativu vůči západní, liberální a zkažené společnosti. To koresponduje s mnohými domněnkami o tom že „Čínský sen“ je alternativou k „Americkému snu.“ Nově vytvářená čínská identita na základě nacionalistických prvků je alternativou k americkému modernismu. Čínská identita je utvářena na vědomí historicky silné Číny. Vytváří tak obraz země, která v je vnitřně stabilní a kulturně bohatá. Provázáním socialistické cesty a konfuciánské tradice vytváří novou čínskou osobnost.

Toho všeho chce Xi Jinping využít k naplnění Čínského snu, který má vytvořit „harmonii a novou éru čínských dějin.“ Jeho cílem je vytvořit „harmonickou společnost“ po celém světě. „Nová éra čínských dějin“ je „znovuobnovením“ čínské „zlaté éry.“ K tomu Xi využívá strategii lišící se od těch západních, inspirovanou Válčícími státy. Pomocí rekonstrukce Strany, která bude ve výsledku očištěna od korupce (a liberálních tendencí) a posílením svého ekonomického růstu a nacionalismu se tak snaží Číně zajistit pozici ve světě, která jí „historicky náleží“ – dominanci.

V druhé kapitole jsem popsala růst čínské ekonomiky pro představu, s jakým potenciálem Čína pracuje a jak se projevuje v její zahraniční politice. V 80. letech byl HDP

Číny méně než 300 miliard dolarů, v roce 2015 činil 11 bilionů dolarů. Od roku 2015 je Čína druhou největší ekonomikou na světě. Mimo ekonomický růst se v Číně nachází největší počet miliardářů. Na druhou stranu průměrný příjem na osobu v Číně je přinejlepším šestinou příjmu v USA. Tato kapitola je důležitým předpokladem pro další kapitolu o zahraniční politice, ukazuje totiž, s jakou strategií Čína ve své zahraniční politice pracuje nejvíce.

V kapitole o zahraniční politice Číny jsem popsala novodobé přístupy Číny k mezinárodním vztahům. Dozvěděli jsme se, že dříve dominovali realisté. Na základě popisu zahraniční politiky Davidem Shambaughem jsme ale zjistili, že s novou politikou Xi Jinpinga byla zahraniční politika transformována. Tato hypotéza o transformaci zahraniční politiky byla postavena na pěti faktorech: diplomatických aktivitách, účasti v systému vládnutí, ekonomickém působení, kulturním vlivu a bezpečnostní politice. Transformací bezpečnostní politiky, kdy zjistíme, že se nově začala zabývat mezinárodními otázkami jako je terorismus a začala spolupracovat na mírových operacích OSN. Druhou transformací jsou diplomatické aktivity. Čína se začala více zabývat otázkami životního prostředí či šíření jaderných zbraní. Třetí transformací je způsob hospodářského rozvoje, kdy se snaží udržet vysokou míru růstu tím, že se snaží snížit závislost na zahraničním dovozu. Za čtvrté byly transformovány čínské hodnoty, které zdůrazňují důležitost spolupráce v globálním prostoru.

Ve výzkumu mezinárodních vztahů to už to tedy nejsou dominantní pouze realisté, ale i globalisté. Globalisté si myslí, že vzhledem k celosvětovému vzestupu je Čína podněcována k tomu, aby více přispívala ke globální správě a působila jako zodpovědná moc v mezinárodní aréně. Jsou také silnými zastánci čínské účasti v regionálních diplomatických uskupeních po celém světě, jako například regionálního uskupení 16+1. Globalisté také projevují náklonnost k soft power, která má za cíl přispívat k mezinárodním normám za použití své tradiční kultury. Ta se projevuje v jejich velmi silné zbrani – propagandě. Ta je vedena skrze média a skrze vzdělávací Konfuciovy instituty. Konfuciovy instituty samozřejmě nejsou pouze nástrojem soft power, nemají za cíl pouze propagovat čínskou kulturu, ale jsou i (jak jsem výše uváděla) nástrojem pro cílenou špionáž. Tyto dvě složky mají za cíl vytvářet ve světě ideální obraz o Číně. Tato kapitola o zahraniční politice Číny dokazuje, že Xi Jinpingovým záměrem opravdu globální dominance.

V části analýzy vycházíme z oblíbeného modelu čínské regionální zahraniční politiky, který má tradičně za úkol navazovat ve světě strategická a bilaterální partnerství k dosažení

svého cíle, tedy globální dominance. Ústřední je v této analýze iniciativa na tomto základě vzniklá – tedy iniciativa 16+1. Za účelem zjištění otázek o úspěšnosti čínských zahraničněpolitických cílů – získání mocenského vlivu, se analýza jednotlivých států odvíjela i od toho, jaké prostředky Čína používá k tomu, aby tento vliv získala, zda jsou vztahy se státy založené na vzájemné prospěšnosti, ale i zda bylo v čínských intencích získat vliv v těchto zemích na takové úrovni, že by bylo možné oslabit vliv EU a USA

V kapitole *Postkomunistická Evropa* jsem se stručně zmínila o historických vztazích Číny se státy postkomunistické Evropy a nové spolupráci v rámci 16+1, která spolupráci těchto států s Čínou zařazuje. K zjištění výzkumných otázek byly vybrány tři konkrétní země postkomunistické Evropy, které jsou zároveň členy EU a iniciativy 16+1: Česká republika, Maďarsko a Polsko. Analýza těchto států byla provedena na základě jednotlivých faktorů: postojů vůči Číně, zahraniční politiky Číny vůči konkrétnímu státu, čínských příslibech, realitě a potenciálních bezpečnostních rizicích, které pomáhaly odhalit, do jaké míry Čína využívá v daných státech problematických nástrojů k tomu, aby si zajistila mocenské postavení. Výsledky pak mají zodpovědět výzkumné otázky:

- 1) důvody zájmu Čínské lidové republiky o dané území, tedy postkomunistické státy,**
- 2) je-li čínská zahraniční politika v postkomunistických zemích úspěšná,**
- 3) jaké jsou důvody, které vedly k naplnění či nenaplnění jejích cílů.**

Odpovědí na první otázku je již samotná kapitola o čínské moci. Čína si za doby Xi Jinpinga v duchu „Čínského snu“ vysnila globální dominanci. K získání této dominance je třeba, aby podnikla kroky k jejímu získání. S dnešní dobou, kdy zažívá ekonomický růst, se stává stále přitažlivější pro státy, které jsou malé, jejich domácí politika se mění a objevují se občasné protizápadní tendence. V takovém případě by Čína opravdu mohla působit jako alternativa vůči Západu. Snaží se tak pomocí své nejvýraznější síly získat v takových státech mocenské postavení, které je tak postupnou cestou k získání dominance globální.

I z analýzy států jsme se dozvěděli, že ačkoli mocenské ambice Číny jsou mnohem rozsáhlejší, region postkomunistické Evropy byl v posledních letech pro Čínu stále důležitější. A vznik iniciativy 16+1 v roce 2012 byl pečlivě navržený, aby přítomnost Číny v této oblasti byla silnější. Realita je ale taková, že vliv EU a USA v daných státech je tak velký, že ho Čína pomocí své strategie využití ekonomického vlivu – investic, nedokáže zmírnit tak, jak by si

patrně přála. Případy Polska a České republiky jsou proto významné. Můžeme na nich vidět prvotní nadšení z čínských investic a vysoká očekávání.

V ČR to můžeme vidět na pro-čínské politice Miloše Zemana, který od začátku svého funkčního období od roku 2013 do července letošního roku stihnul navštívit ČLR pětkrát. Počátek čínských investic v ČR opravdu lze vidět nadějně. Velká očekávání ale ukončil krach hlavní investiční společnosti CEFC a její následné zadlužení, které musela vyřešit čínská státní firma CITIC. Nejen tento krach ale nízký podíl investic v reálu oprávněně způsobil kritické ohlasy na úkor Číny. Výsledkem je i fakt plynoucí z porovnání čínských a evropských investic. Evropské investice jsou o mnoho vyšší, bez rizik, pravidelné s evropskými fondy zahrnující rozvojové a kompenzační transfery. Zajímavým na případu krachu CEFC bylo zjištění, že Čína nemá své komerční aktéry pod kontrolou natolik, jak by si přála, což lze vidět u případů jejich korupce. Politika vlády vůči Číně je poslední dobou spíše kritická, za což mohl bezpečnostní problém společností Huawei i nízký podíl investic.

V případě Polska je neúspěch čínské politiky o něco znatelnější. Polsko bylo plánováno jako centrum čínské aktivity. Investice měly být obrovské. Reálně ale nezanechaly příliš dobrý dojem, což lze vidět na případu společnosti COVEC. Největším problémem v Polsku bylo pro Čínu vůbec najít investory. Což se podařilo, ale pouze v malém množství. Nepřispěl ani problém se společností Huawei. Právě na tomto případě se ale ukázalo, že vliv, který si v Polsku stačila Čína vybudovat, není velký. Absence premiéra na summitu 16+1 a obvinění ředitele Huawei za špionáž a následné zatčení to dokazují. Samotné Polsko poté deklarovalo, že ve vztahu s Čínou se budou zabývat pouze strategickým partnerstvím, nikoli iniciativou 16+1, protože ta ve svém účelu byla neúspěšnou.

Strategie čínské propagandy skrze média úspěšná nebyla, což je pravděpodobně způsobeno faktem, že postkomunistická Evropa je pod západním vlivem, kde se objevuje cenzura internetu opravdu velmi sporadicky, pokud vůbec, a nelze tak zajistit, aby byly zprávy o Číně pouze pozitivní. Pozitivní obraz o Číně byl vidět pouze v Maďarsku, jehož případ je od případu Polska a ČR o něco odlišný. Maďarsko ve kterém vládne Viktor Orbán, bylo pro svou domácí politiku kritizované liberálním Západem. Orbán vede silnou pro-čínskou politiku, ve které vidí Čínu víceméně jako alternativu. Finančním problémům Maďarska by totiž větší investice jistě pomohly. Politizace médií v Maďarsku způsobuje, že pohled na Čínu působí nekriticky, propaguje čínskou ekonomickou pozici a investice. Lze říct, že v Maďarsku byl díky

lepšímu podnikatelskému prostředí způsobenému pro-čínské politikou vlády a levné pracovní síle a větší úspěch čínských investic.

Na případech těchto tří jednotlivých zemí jsme se dozvěděli, že hlavním důvodem, proč se Číně nepodařilo zmenšit vliv západních mocností byl fakt, že podíl jejich investic v těchto státech byl o mnoho vyšší a nenesl potencionální bezpečnostní riziko. Co lze zaznamenat, je zvýšení vlivu v postkomunistické oblasti, ale spíše jen ve státech této oblasti, kde byla Čína schopna prosadit dlouhodobější a vyšší investice – Maďarsko. Úspěch čínské zahraniční politiky v Maďarsku je způsoben neliberální agendou jeho domácí vlády, kritikou EU a finančními problémy. Díky těmto aspektům hledá Maďarsko alternativu, kterou může vidět v Číně.

Ve dvou zbylých státech Polsku a ČR takového úspěchu jako v Maďarsku čínská zahraniční politika nedosáhla. A to i přesto, že Polsko i ČR podepsaly smlouvu o strategických partnerstvích dříve než Maďarsko, a Polsko bylo původně Čínou stanoveno jako centrum čínských investic. Důvodem neúspěchu jsou jistě nízké investice a bezpečnostní problémy, jako zajímavá otázka se jeví i důvod, proč byly přímé investice ale i akvizice v těchto státech menší než v Maďarsku. Zda je to díky silné pro-čínské politice maďarské vlády a prostředí, které media vytváří svým nekritickým přístupem k Číně, nebo díky pohodlnému podnikatelskému prostředí a levné pracovní síle. V polském případě lze také mluvit o levné pracovní síle, problém ale nastává v podnikatelském prostředí. Možná to byly právě špatné podmínky podnikatelského prostředí, které se naskytly při stavbě dálnice firmou COVEC, kdy domácí firmy nebyly ochotné poskytovat své produkty za zlevněnou cenu. V tomto ohledu ale nelze vinit vládu. Svou roli hraje i nákup technologií vyvíjených v těchto státech. Maďarsko čínské akvizice v tomto odvětví neproblematizuje. V Polsku a ČR jsou tyto akvizice problémem, díky nedávnému případu nanotechnologické společnosti HE3DA.

Celkově ale neleze popřít, že by Čína svůj vliv v postkomunistické Evropě neztvrdila. Lze ji v dnešní době chápat jako legitimní mocnost na tomto území širšímu a složitějšího zapletení do evropských záležitostí či investic do dopravních infrastruktur. Na mechanismus 16+1 lze pohlížet jako na náznak schopností Číny rozvinout svou ekonomickou zdatnost tak, aby mohla zpochybnit dominantní normy, pravidla a ujednání prosazované EU.

Bibliografie

Aktuálně.cz, *Na Tchaj-wan pojedu, je to definitivní*. 27.11.2019, Dostupné online na:

<https://www.aktualne.cz/hledani/?query=kubera&time=time>

Aktualne.cz *Ted' už opravdu. Číňané slíbili Zemanovi obří investice, do Česka mají mířit miliardy*. 25.4.2019. Dostupné online na: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/cinane-slibili-investice-v-cesku-podle-mynare-do-zeme-pritec/r~2429561e673711e9819e0cc47ab5f122/>

Aktuálně.cz, 2018. *Aktuálně.cz*. [Online] Available at:

<https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/nejdelsi-most-na-svete-cina-hongkong-macao/r~4480b192d5e611e8b3e20cc47ab5f122/> [Přístup získán 9 květen 2019].

Allison, G., 2018. *Is war between China and US inevitable?* [Interview] (20 11 2018).

Allison, G., 2018. *Osudová past*. 1. editor Praha: Prostor.

Bakešová, I., 2019. *Naše diplomatické vztahy s čínou se začali psát již v roce 1919*. [Online] Available at: <http://www.sinoskop.cz/cina-cr/sinolozka-bakesova-nase-diplomaticke-vztahy-s-cinou-se-zacaly-psat-uz-na-transsibirske-magistrale> [Přístup získán 14 6 2019].

Billioud, S., 2007. "Confucianism, 'Cultural Tradition,' and Official Discourse in China at the Start of the New Century." *China perspectives*, Issue 3, p. 50–65.

BrookingPapers, 2019. *A Forensic Examination of China's National Accounts*. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/03/BPEA-2019-Forensic-Analysis-China.pdf>.

cefceurope.com, 2018. *www.cefceurope.com*. [Online] Available at: <http://cefceurope.com> [Přístup získán 24 6 2019].

CEIAS, 2019. *Chinese Media Watch: China-EU & China-CEEC Cooperation in 2019*. [Online]

Available at: <https://ceias.eu/wp-content/uploads/2019/06/Media-Watch-17plus1.pdf>

chinadaily.com, 2004. *www.chinadaily.com*. [Online]

Available at: http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-06/08/content_337598.htm

Chinfluence.eu. *Analýza medií*. Dostupné online na: <https://www.chinfluence.eu/cs/analyza-medi/>

Chinfluence.eu. *Polish media analysis*. 2019 Dostupné online na:
<https://www.chinfluence.eu/polish-media-analysis/>

ČNB. Přímé zahraniční investice za rok 2017. 2017. Dostupné online:
https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2017_CZ.pdf

ČT24.cz, 2019. [Online] Available at: https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2848109-export-do-ciny-je-prilis-nizky-na-jak-casto-se-tam-jezdi-kritizoval-ministr?fbclid=IwAR0wbMIGkjoTgfHM6j5N2kvHbKf7ARElMpp5qgadhEYSW0NJHIVIN491_1Q

ČT24.cz. *Peking vypověděl partnerskou smlouvu s Prahou*, 10.10.2019. Dostupné online na:
<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2947160-pekings-vypovedel-partnerskou-smlouvu-s-prahou-uvadla-cinska-ambasada>

Čínská ambasáda v ČR, 2013. *cz.china-embassy.org*. [Online]
Available at: <http://cz.china-embassy.org/cze/xwdt/t1030618.htm> [Přístup získán 9 květen 2019].

E15.cz. CITIC group dokončila převzetí největšího čínského investora v Česku CEFC. 4.4.2019. Dostupné online na: <https://www.e15.cz/domaci/citic>

euro.cz, 2018. *www.euro.cz*. [Online]
Available at: <https://www.euro.cz/byznys/cinske-investice-v-polsku-budovat-vliv-nikoliv-pracovni-mista-1419933> [Přístup získán 10 7 2019].

Fürst, R., 2004. *ČESKO-ČÍNSKÉ VZTAHY: OD BEZRADNOSTI K AKTIVNÍ POLITICE ČR*. Praha: IIR.

Fürst, R., Turcsányi R., Matura.T. 2016. *THE VISEGRAD COUNTRIES' POLITICAL RELATIONS WITH CHINA: GOALS, RESULTS AND PROSPECTS*, Praha: Academia.

Furst, R., 2017. *Partnerství EU-ČLR vyžaduje update*. Praha: IIR.

Furst, R., 2017. The Czech Republic: Receiving the First Relevant Chinese Investments. *Chinese Investment in Europe*, listopad, pp. 41-47.

Furst, R., 2019. *THE REGIONAL FORMAT 16+1: EARLY RUSTING, STILL ALIVE AND EXPANDING INTO 17+1*, Praha: THE REGIONAL FORMAT 16+1: EARLY RUSTING, STILL ALIVE AND EXPANDING INTO 17+1.

Furst & Tesař, 2013. *China's comeback in former eastern Europe: No longer comrades, not yet strategic partners.*. 1. vydání editor Praha: IIR.

Garlick, J., 2019. *ceias.eu*. [Online]

Available at: <https://ceias.eu/chinas-economic-statecraft-in-the-czech-republic-when-chinese-businesses-go-rogue-2/>

Gregušová, G., 2005. Vztahy krajín Visegrádskej štvorky s Čínou. *Mezinárodní vztahy*, 1, pp. 7-21.

HanBan.org, 2019. *hanban.org*. [Online] Dostupné na:

http://english.hanban.org/node_10971.htm [Přístup získán 2019].

Hála, M., 2019. *Čína, ta Čína... Čí je to vina?*. [Online]

Available at: <https://sinopsis.cz/cina-ta-cina-ci-je-to-vina> [Přístup získán 11 6 2019].

Idnes.cz, 2017. *Idnes.cz*. [Online]

Available at: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-armada-mezinarodni-ustav-pro-strategicka-studia.A170222_095759_zahranicni_san [Přístup získán 9 květen 2019].

Ihned.cz, 2013. *Ihned.cz*. [Online]

Available at: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-59442260-cina-sjezd-parlament-vlada-slibuje-boj-korupce-vetsi-vydaje-armada> [Přístup získán 9 květen 2019].

Ihned.cz, 2018. Češi nás budou milovat. V Praze vzniká druhá tuzemská pobočka čínského Konfuciova institutu, před kterým varuje FBI i BIS. *egoihned.cz*.

Investiční web. *Čína převede velké státní podniky na akciové společnosti*. 26.7. 2017.

Dostupné online na: <https://www.investicniweb.cz/news-cina-prevede-velke-statni-podniky-na-akciové-společnosti/>

Joseph, W., 2014. *Politics in China*. 2. editor New York : Oxford University Press.

Karásková, I., 2013. David Shambaugh: China Goes Global: The Partial Power. *Mezinárodní vztahy*, 2, s. 127-129.

Karásková, T. M. Š., 2019. *Central Europe for sale: The politics of Chinas influence*.

[Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf

Kavalski, E., 2019. *ceias.eu*. [Online] Dostupné na: <https://ceias.eu/the-unintended-effects-of-chinas-silk-roads-in-central-and-eastern-europe/>

Klimeš, O., 2017. Chinas cultural soft power. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE PHILOLOGICA 4 / ORIENTALIA PRAGENSIA*, s. 127-150.

konfuciuvinstitut.cz, 2019. <http://konfucius.upol.cz>. [Online] Dostupné na: <http://konfucius.upol.cz>

Kopecký, V. & Rezková, A., 2016. *Amo.cz*. [Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/10/AMO_Ceska-zahranicni-politika-vuci-Cine_-moznosti-priority-a-rizika.pdf [Přístup získán 23.4.2019].

Li, C., 2014. China's communist party state: The structure and dynamics of power. V: *Politics in China*. s. 192-223.

Lidovky.cz, *Čína si zkouší získat Čechy, ale bez úspěchu, píše The Economist*. 7.12.2019. Dostupné online na: https://www.lidovky.cz/byznys/firmy-a-trhy/cina-si-zkousi-ziskat-cechy-bez-uspechu-pise-britsky-tydenik-za-neuspechem-stoji-i-citlivost-na-vnej.A191207_153126_firmy-trhy_ele?

Lidovky.cz, *Nova vydělává a má vliv. Bude Kellner prosazovat své vlastní zájmy?* 28.10.2019. Dostupné online na: <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/nova-vydelava-a-ma-vliv-kellner-bude-prosazovat-sve-vlastni/r~7ea13c2cf97e11e99ec9ac1f6b220ee8/>

Matura, T., 2017. Chinese Investments in Hungary: Few results but Great expectations. *Chinese investments in Europe*, s. 75-80.

Matura, T., 2019. *Chinese presence in Hungary*. [Online] Dostupné na: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2018/04/AMO_central-europe-for-sale-the-politics-of-chinese-influence.pdf

Memorandum o porozumění mezi ČR a ČLR, 2016. Dostupné online na: https://www.mzv.cz/file/2831905/Memorandum_o_porozumeni.pdf

Ministry of foreign affairs Of the Peoples republic of China. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zjzg_663340/xos_664404/gjlb_664408/3175_664570/3177_664574/

MZV.cz. Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR, dostupné online na: https://www.mzv.cz/ekonomika/cz/servis_exporterum/teritorialni_informace/-mzv-publish-cz-encyklopedie_statu-asie-cina-ekonomika-ekonomicka_charakteristika_zeme.html

Norris, W., 2016. *Chinese economic statecraft*, Ithaca: Cornell University Press.

Pillsbury, M., 2016. *The Hundred-Year Marathon*. 2. editor místo neznámé: Macmillan US.

PSSI, 2019. *COMPARATIVE ANALYSIS OF THE APPROACH TOWARDS CHINA: V4+ AND ONE BELT ONE ROAD*, Praha: Prague Security Studies Institute (PSSI).

Ringen, S., 2018. *Perfektní diktatura. Čína ve 21. století*. 1. editor Praha: Academia.

SCMP.com. *Hungary is first in Europe to sign up for China's New Silk Road plan*. 7.6.2015
Dostupné online:
<https://www.scmp.com/news/china/policiespolitics/article/1818243/hungary-first-europe-sign-chinas-new-silk-road-plan>

SCMP.com. *China political systém has effective checks power*. 2017
Dostupné na: <https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2115497/chinas-political-system-has-effective-checks-power-even-xi>

Sahlins, M., 2014. *Confucius Institutes: Academic Malware* 孔子学院 学术的マルウェア.
The Asia-Pacific Journal , 12(1).

Sarek, Ł., 2018. *Chinese FDI in Poland: Still just wishful thinking*. [Online]
Available at: <https://sinopsis.cz/en/chinese-fdi-in-poland-still-just-wishful-thinking/>

Shambaugh, D., 2016. *The China reader. The rising power*. 6. edice, Oxford University Press

Sinopsis.cz. *16+1*. 2019. Dostupné na: <https://sinopsis.cz/sinopsis/16-1/>

Sinopsis.cz, *Čínský příběh ve světě*. 2019. Dostupné na: <https://sinopsis.cz/cinsky-pribeh-ve-svete/>

Sinopsis.cz. *Blog Lukáše Zadravy: Kulturní proměny na českém úseku Nové hedvábné stezky*.
8.11.2019. Dostupné online na: <https://sinopsis.cz/blog-lukase-zadravy-kulturni-pomery-na-ceskem-useku-nove-hedvabne-stezky/>

Sinopsis.cz. *Chinese FDI in Poland*. 2018. <https://sinopsis.cz/en/chinese-fdi-in-poland-still-just-wishful-thinking/>

Song, W., 2018. *China's Long March to Central and Eastern Europe*, Taipei: Academia Europæa.

Song, W., 2018. *Chinas relations with Central and Eastern Europe*. Taipei: Academia Europæa.

Szczudlik, J., 2017. Poland's Measured Approach to Chinese Investments. *Chinese Investments in Europe*, s 109-115.

Tomášek, M., 2019. *Právní systémy Dálného východu II.* 1. editor Praha: Karolinum.

Turcsányi, R., 2019. *Friends or foes? How diverging views of communist past undermine.*:Asia Europe Journal.

Turcsányi, R., 2019. *Behind the Huawei Backlash in Poland and the Czech Republic.* [Online] Dostupné na: <https://ceias.eu/behind-the-huawei-backlash-in-poland-and-the-czech-republic-2/>

vlada.cz, 2018. *vlada.cz.* [Online] Dostupné na: https://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/Predsednictvi_CR_V4/ [Přístup získán 23 6 2019].

voxeurop.eu, 2011. *www.voxeurop.eu.* [Online] Dostupné na: <https://voxeurop.eu/en/content/article/716731-motorway-china-couldnt-build>

Wang, F.-L.2017. *The China Order: Centralia, World Empire, and the Nature of Chinese Power.*. Dostupné na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1575566&lang=cs&site=eds-live&scope=site> (Accessed: 22 April 2019) ed. Albany, NY: SUNY Press.

Xi, J., 2017. *19th National Congress of the Communist Party of China October.* Peking, Xinhua.